Nr 102.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar; given Stockholms slott den 12 februari 1926.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt i punkterna 1:o—16:o.

GUSTAF.

Sven Linders.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 februari 1926.

Närvarande:

Statsministern SANDLER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden OLSSON, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, LINDERS, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Departementschefen, statsrådet Linders anhåller att få underställa Kungl. Maj:ts prövning vissa ärenden angående försäljning av kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar, vilka ärenden synts böra föranleda framställning till riksdagen, samt anför härom följande:

1:o.

[1.] *Lägenheten Karlberg å kronoparken Fjällveden i Södermanlands län.*

Kronoparken Fjällveden är belägen i Lids, Ripsa och Råby socknar av Södermanlands län och innehåller enligt fastställd hushållningsplan en areal av 1,705.18 hektar, varav 1,209.20 hektar duglig skogsmark, 370.12 hektar impediment och 125.86 hektar inägor.

I en till Kungl. Maj:t ingiven ansökning av den 16 april 1925 har Werner Carlsson, Hultstugan, Råby, anhållit att för en köpeskilling av 10,000 kronor få inköpa kronojägarbostället Karlberg å Fjällvedens kronopark,

vilket boställe angränsade sökanden tillhöriga $^{6}/_{25}$ mantal Hultstugan om 11.72 hektar tomt och åker samt 18.62 hektar skogs- och hagmark i Råby socken.

Som skäl för ansökningen har sökanden anfört, att han, som vore född å Karlberg, jämte sin fader uppodlat all åkerjord därstädes, innan kronan genom inköp av en del av kronoparken Fjällveden jämväl förvärvat Karlberg, att han, som hade 12 barn, hade för avsikt att överlämna skötseln av sitt ägande Hultstugan åt någon av dem, då han ej orkade arbeta som förr, samt att det vore hans högsta önskan att få tillbringa sina återstående levnadsdagar där han vore född och nedlagt det mesta av sin arbetskraft.

Till följd av remiss har domänstyrelsen den 16 december 1925 avgivit utlåtande i ärendet och därvid överlämnat yttranden av vederbörande jägmästare, överjägmästare, överlantmätare och länsstyrelse ävensom värderingsinstrument, upprättat av vederbörande domänintendent jämte uppskattningsmän.

Enligt *överlantmätarens* yttrande i ärendet utgjorde lägenheten en del av uti kronoparken Fjällveden ingående, genom ägostyckning år 1909 utbrutna stamhemmet $^{4}/_{5}$ mantal Lundby nr 3 eller Lundby 3 [1] samt innehåller en areal av 5.688 hektar, varav 3.857 hektar tomt och åker samt 1.831 hektar annan mark.

Härförutom funnes inom lägenhetens gränser en för samfällt behov vid laga skifte avsatt väg om 7.2 ar, motsvarande figuren nr 375 å en överlantmätarens yttrande bilagd karta över ifrågavarande lägenhet. Lägenheten kunde, enligt överlantmätarens uppgift, utbrytas genom avsöndring i vanlig ordning från nämnda stamhemman.

Jägmästaren har tillstyrkt bifall till ansökningen och anfört, bland annat, följande.

Lägenheten vore bebyggd med boningshus under tak av tegel, innehållande 2 rum och kök samt vindsrum och veranda; svinhus; hemlighus med bod; visthusbod med spanmålsvind under tak av tegel; hönshus; ladugård, innehållande fähus; loge och 2 lador under tak av tegel samt källare av cement.

Kronan hade verkställt byggnadsarbeten vid lägenheten för en kostnad av 6,159 kronor. Försäljning av lägenheten vore för kronan fördelaktig, då härvid tillfälle erbjödes att flytta kronojägarens bostadsplats till det år 1921 inköpta, kronoparken tillhörande Baggetorp, vilket med hänsyn till vägförbindelser, virkesavsättning och göromålen inom bevakningstrakten vore för kronojägaren lämpligt såsom bostadsort. Lägenheten vore icke till skogsarbetarbostad erforderlig eller lämplig. Kostnaderna för anordnande av bostad för kronojägaren vid Baggetorp beräknades till 8,700 kronor eller, därest vissa arbeten utfördes i arbetslöshetskommissionens regi, till 7,400 kronor. Sökanden vore en för sin redbarhet och arbetsamhet välkänd person.

Överjägmästaren har jämväl tillstyrkt ansökningen under uttalande, bland annat, att lägenheten till följd av sin belägenhet vore synnerligen olämplig såsom kronojägarboställe och att frågan om boställets förflyttning till Baggetorp förr eller senare måste tagas under allvarligt övervägande.

Länsstyrelsen har tillstyrkt bifall till ansökningen.

Domänintendenten jämte vederbörande uppskattningsmän, vilka tillstyrkt till antagande sökandens köpeanbud, hava beräknat lägenhetens saluvärde till 7,881 kronor 7 öre, varav 53 kronor för växande skog.

För egen del har *domänstyrelsen* ansett, att förevarande köpeanbud, vilket rätt väsentligt överstege det beräknade saluvärdet, borde antagas, då lägenheten numera icke vore lämplig såsom bostad för vederbörande kronojägare och icke erfordrades för kronoparkens skötsel.

Även jag biträder det av samtliga myndigheter förordade försäljningsförslaget och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, *Departementschefen.*

att från kronoparken Fjällveden i Lids, Ripsa och Råby socknar av Södermanlands län må frånskiljas förberörda, å den av överlantmätaren i ärendet företedda kartan angivna område med undantag av en därinom för samfällt behov avsatt väg samt att området må försäljas till Werner Carlsson, Hultstugan, Råby, mot en köpeskilling av 10,000 kronor under villkor

att området tillträdes med äganderätt den 14 mars 1927,

att köpeskillingen vid tillträdet erlägges till domänstyrelsen,

att köparen ensam vidkännes de med områdets avskiljande och lagfart å fånget förenade kostnader, samt

att köparen underhåller vederbörligt stängsel mot kronoparken Fjällveden.

2:o.

[2.] *Häringstorp nr 4 eller Bosved i Södermanlands län.*

På hemställan av domänstyrelsen har Kungl. Maj:t den 21 mars 1919 förordnat, att den för tiden till den 14 mars 1921 mot årligt arrende av 380 kronor utarrenderade kronoegendomen $^1/_3$ mantal Häringstorp nr 4 eller Bosved i Toresunds socken av Södermanlands län med undantag av lägenheten Skogshyddan skulle med ett saluvärde av 29,200 kronor under de i Kungl. Maj:ts brev den 29 maj 1874 omförmälda villkor genom styrelsens försorg å offentlig auktion försäljas till den högstbjudande. Beträffande lägenheten Skogshyddan förordnades, att denna lägenhet skulle upplåtas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar.

Med anledning härav hava auktioner å egendomen hållits den 21 juni 1919, varvid anbud avgivits med 18,000 kronor, den 29 november samma år, varvid anbud avgivits med 24,000 kronor och den 10 april 1920, varvid

anbud avgivits med 25,000 kronor. Genom Kungl. Maj:ts beslut den 14 maj 1920 blev emellertid sistnämnda anbud förkastat och förordnades, att egendomen med förberörda undantag ånyo skulle utarrenderas. Arrendetiden är sju år räknat från den 14 mars 1921. Det årliga arrendet uppgår till 950 kronor.

Under 1925 har å egendomen hållits uppskattningsförrättning.

Av instrumentet över denna förrättning jämte övriga till ärendet hörande handlingar, däribland en av distriktslantmätaren O. Thorén under 1925 över egendomen upprättad karta med beskrivning, inhämtas bland annat följande.

Egendomen, som är belägen 4 kilometer från Malmby järnvägsstation och 8 kilometer från Strängnäs, har en areal av 32.626 hektar, varav 17.948 hektar tomt och åker. Åkern utgöres mestadels av lerjord och lermylla samt en del dyjord på lerbotten med god dikning och hävd.

Hushållningsplan för skogen är icke fastställd; den årliga avverkningen kan emellertid beräknas till omkring 35 kubikmeter.

Åbyggnaderna bestå av boningshus med tre rum, ladugårdsbyggnad under tegel på halm, innehållande stall, fähus m. m., ävensom källare, tvättstuga och andra uthus.

Jämväl vid denna förrättning har förslag uppgjorts till egendomens försäljning, av skäl särskilt att nybyggnad förestode. Uppskattningsmännen hava härutinnan anfört, att anledning ej förefunnes att bibehålla denna obetydliga och enstaka liggande egendom med svag räntabilitet och utan större skogstillgång. Egendomens saluvärde har uppskattats till 23,700 kronor, därav 8,256 kronor 84 öre för växande skog och 200 kronor för kapitaliserad allmänningsutdelning.

Domänstyrelsen — liksom också *länsstyrelsen* och *överjägmästaren* — hava ej haft något att erinra mot förslaget. Överjägmästaren har framhållit, att någon som helst anledning att ur skogsvårdssynpunkt behålla egendomen ej förefunnes.

Departementschefen.

För egen del biträder jag förslaget om egendomens försäljning. Då, enligt vad domänstyrelsen upplyst, ett odlingslån påvilar egendomen, bör köpare åläggas ansvara för annuiteterna å lånet.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att kronoegendomen $^1/_3$ mantal Häringstorp nr 4 eller Bosved i Toresunds socken av Södermanlands län med undantag av lägenheten Skogshyddan må å offentlig auktion försäljas till den högstbjudande under de i kungl. brevet den 29 maj 1874 stadgade villkor med tillträdesrätt för köpare den 14 mars 1928 och med skyldighet för denne att från och med tillträdesdagen ansvara för de på egendomen belöpande annuiteter å egendomen åvilande odlingslån.

3:o.

Jämlikt beslut av kammarkollegium och statskontoret den 21 november 1924 har landsfiskalsbostället $^5/_8$ mantal krono Valsberga nr 2 i Åkers socken med Länsmansmossen nr 1, en äng, i Länna socken av Södermanlands län från och med den 14 mars 1925 indragits till statsverket. Genom domänstyrelsens försorg har egendomen därefter utarrenderats för en tid av två år från sistnämnda dag mot ett årligt arrende av 1,350 kronor. [3.] *Valsberga nr 2 i Södermanlands län*

Under 1925 har å egendomen hållits arrendeuppskattning. Av instrumentet häröver med tillhörande handlingar, varibland en kopia av en av distriktslantmätaren Johan W. Ström 1925 upprättad karta över hemmanet $^5/_8$ mantal Valsberga nr 2 litt. C med beskrivning, inhämtas, bland annat, följande.

Hemmanet Valsberga, som är beläget nära intill Valsberga station å Norra Södermanlands järnväg samt omkring 1 kilometer från Strängnäs, består av fyra skiften: hemskiftet, två mindre på respektive 2 och $2^1/_2$ kilometers avstånd därifrån belägna skiften samt ett större skogsskifte. Hemmanet har en areal av 88,330 hektar, därav 26,751 hektar tomt och åker, 2,544 hektar äng, 58,676 hektar avrösningsjord och 0,359 hektar impediment. I denna areal är ej inräknad den till Norra Södermanlands järnväg exproprierade mark eller inom egendomens område befintliga samfällda ägor.

Ängen Länsmansmossen, som är belägen mer än 1 mil från huvudgården, har obetydlig areal och är sank och omöjlig att bruka. Slåttern å ängen, som tidigare utarrenderats mot en avgäld av 5 kronor för år, har ansetts numera ej hava något värde.

Uppskattningsmännen hava föreslagit, att följande två områden måtte från egendomen upplåtas till egnahem, nämligen

1) *Lägenheten Stenhagen*, bebyggd med boningshus och uthus, tillhöriga innehavaren grovarbetaren Rud. Åhr. Lägenheten har å kartan avgränsats från egendomen i övrigt med röd linje och omfattar ägofigurerna nr 1—4 samt delar av nr 5, 8—10 och 66 med en areal av 0,805 hektar, därav 0,480 hektar tomt och åker och 0,325 hektar hag- och skogsmark. Saluvärdet har uppskattats till 400 kronor, därav 35 kronor för växande skog. Lägenheten borde hembjudas Åhr.

2) *Hallmyradelen*, bestående av ett av de mindre skiftena och en del av det andra mindre skiftet, där försäljningsområdets västra gräns utgöres av en röd linje. Lägenheten omfattar å kartan ägofigurerna nr 82—91, 93—96, 98 och del av 99 samt har en areal av 8,901 hektar, därav 6,182 hektar tomt och åker, 2,597 hektar hag- och skogsmark samt 0,122 hektar impediment. Saluvärdet har, inberäknat en av kronan för 200 kronor inlöst loge, som ligger å skogsmarken, uppskattats till 6,300 kronor, därav 2,876 kronor 28 öre för växande skog. Med hänsyn till att byggnader måste uppföras å lägenheten har den i försäljningsområdet ingående delen av skogsmarken väster om den å kartan med ägofigur nr 97 utmärkta landsvägen medtagits. För den händelse ifrågavarande skogsmarksdel ej skulle komma att medfölja vid försäljningen, hava uppskattningsmännen ansett, att någon försäljning av lägenheten icke skulle låta sig göra.

Jägmästaren har i fråga om lägenheten Hallmyradelen ansett olämpligt att försälja området väster om förberörda landsväg. Den därstädes belägna obetydliga åkern, omkring 0,35 hektar, vore av dålig beskaffenhet och ägnade

sig bättre till skogsproduktion; den övriga marken utgjordes av ren skogsmark, som icke lämpade sig till beteskultur. Landsvägen borde utgöra gränsen åt väster.

Länsstyrelsen har icke haft något att erinra mot uppskattningsmännens förslag.

Överjägmästaren har förordat jägmästarens förslag om inskränkning av försäljningsområdet för lägenheten Hallmyradelen jämväl ur den synpunkten att det vore olämpligt avskära det västerut liggande skogsskiftet från förbindelse med allmänna vägen. För lägenheten erforderligt byggnadsvirke borde kunna köpas från annat håll och, om lägenheten ej skulle gå att sälja, finge densamma såsom hittills medfölja arrendet av huvudgården.

Domänstyrelsen anför i ärendet följande.

Förslaget om försäljning av lägenheten Stenhagen föranledde ingen erinran från styrelsens sida. I fråga om lägenheten Hallmyradelen ansåge styrelsen i likhet med skogsstatstjänstemännen olämpligt att sönderskära det med ägofigur nr 99 å kartan utmärkta skogsskiftet på sätt uppskattningsmännen föreslagit. Lämpligen kunde detta skifte försäljas i sin helhet men hade styrelsen stannat vid att förorda försäljning av den öster om den å kartan med ägofigur nr 97 betecknade vägen belägna marken, dock att i försäljningen borde ingå förberörda lada, som vore belägen utom det sålunda begränsade lägenhetsområdet, med rätt för köparen att tillsvidare intill dess annorlunda förordnades hava ladan kvarstående å den åt kronan behållna delen av skiftet. Det område, som i enlighet härmed komme att tilldelas lägenheten Hallmyradelen, utgjordes av den å kartan med ägofigurerna nr 82—91 samt 93—96 betecknade mark med en areal av 6,299 hektar, därav 5,807 hektar åker, 0,370 hektar avrösningsjord och 0,122 hektar impediment. Saluvärdet för detta område, inbegripet förberörda lada, utgjorde 3,150 kronor, därav 107 kronor 15 öre för skogsmark och växande skog.

Departementschefen. Med anslutning till domänstyrelsens förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att ifrågavarande lägenheter Stenhagen och Hallmyradelen må var för sig med områden om respektive 0.805 hektar och 6.299 hektar från kronoegendomen $^5/_8$ mantal Valsberga nr 2 i Åkers socken med Länsmansmossen nr 1, en äng, i Länna socken av Södermanlands län försäljas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar och med iakttagande vid försäljningen av lägenheten Hallmyradelen av vad domänstyrelsen föreslagit i avseende å förenämnda lada.

4:o.

I enlighet med en till 1921 års riksdag i ämnet avlåten, av riksdagen bifallen proposition (nr 87; R. skr. nr 286) förordnade Kungl. Maj:t genom beslut den 17 juni 1921, att från kronoegendomen $^1/_2$ mantal Norrhult nr 2 i Hjorteds socken av Kalmar län skulle — jämte ett flertal andra lägenheter — var för sig försäljas lägenheterna Axhult och Brännkärr enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar, med förbehåll om rätt till vägar och vattenhämtning på sätt i punkt 3 av nämnda proposition angivits. De uppskattade saluvärdena utgjorde respektive 16,500 och 14,000 kronor. Tillika förordnade Kungl. Maj:t, med riksdagen, att egendomens huvudgård skulle med ett område om 36.069 hektar och ett saluvärde av 36,700 kronor försäljas på offentlig auktion till den högstbjudande under de i brevet den 29 maj 1874 stadgade villkor. [4.] *Norrhult nr 2 i Kalmar län.*

Vid å egendomen verkställd, i behörig ordning fastställd ägostyckning hava ifrågavarande områden åsatts lägenheten Axhult under litt. Bc $^5/_{100}$ mantal, lägenheten Brännkärr under litt. Bd $^4/_{100}$ mantal och huvudgården under litt. Bb $^1/_{10}$ mantal.

Sedan Kungl. Maj:t den 7 juli 1922 förkastat å egendomens huvudgård avgivet anbud å 14,600 kronor, har domänstyrelsen den 26 oktober 1922 hos Kungl. Maj:t anmält, att vid förnyad auktion för huvudgårdens försäljning den 30 september 1922 ett anbud avgivits med 15,000 kronor. Styrelsen meddelade därvid tillika, att antagliga anbud å lägenheterna Axhult och Brännkärr vid anbudstidens slut icke inkommit till länsstyrelsen i länet samt efter förnyat utbud ej heller torde vara att förvänta.

Med anledning av Kungl. Maj:ts den 18 november 1922 meddelade beslut hava huvudgården och berörda två lägenheter genom domänstyrelsens försorg utarrenderats under fem år från den 14 mars 1923 mot ett årligt arrende av 750 kronor.

Under 1925 har å egendomen hållits uppskattningsförrättning. Vid denna förrättning hava ifrågavarande områden saluvärderats till, huvudgården 18,000 kronor, därav 8,360 kronor för växande skog, torpet Axhult 9,000 kronor, därav 3,270 kronor för växande skog, och torpet Brännkärr 8,150 kronor, därav 1,300 kronor för växande skog. Av enahanda skäl, som föranledde 1921 års försäljningsbeslut, hava uppskattningsmännen ansett, att områdena borde försäljas. Innehavarna av torpen J. P. Johansson å Axhult och Gustaf Karlsson å Brännkärr, vilka anhållit att få köpa var sin lägenhet, ägde författningsenligt rätt till hembud vid försäljningen, och borde vid försäljningen av huvudgården sådan rätt tillkomma egendomens arrendator, Oscar Johansson, vilken under sin arrendetid på ett synnerligen förtjänstfullt sätt upparbetat den förut försummade gården och anhållit att få köpa densamma. Huvudgården vore i fråga om arealen icke större än månget torp.

Länsstyrelsen och vederbörande *överjägmästare* hava icke haft något att erinra mot förslaget.

I skrivelse den 23 januari 1926 har *domänstyrelsen* underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning. Styrelsen har därvid anfört, att styrelsen icke funnit någon sådan förändring beträffande ifrågavarande egendom, som påkallade egendomens bibehållande åt kronan, hava inträtt efter tillkomsten av 1921 års försäljningsbeslut. Då Oscar Johansson arrenderat egendomen endast sedan 1921, kunde styrelsen emellertid ej förorda hembudsrätt för denne vid försäljning av huvudgården.

Departementschefen.

För egen del finner jag ej anledning till annan erinran mot domänstyrelsens förslag än att jämväl själva huvudgården bör försäljas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar, i vilket fall den nuvarande arrendatorn torde böra tillerkännas hembudsrätt enligt punkt 8 i nämnda grunder.

På sätt i propositionen i ämnet till 1921 års riksdag förutsattes, bör vid försäljning av torpet Axhult förbehåll göras om rätt för de tidigare försålda lägenheterna Hallingshult, Gröndal och Altona till nödiga utfartsvägar till sjön samt vid försäljning av torpet Brännkärr om rätt för kronan till utfartsvägar från alltjämt i kronans ägo behållna delar av egendomen (vissa skogsområden), varjämte lägenheten Hallingshult bör förbehållas rätt att hämta vatten ur en å ägorna till Brännkärr belägen gammal brunn.

Under åberopande härav hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att ifrågavarande tre lotter av hemmanet Norrhult nr 2 i Hjorteds socken av Kalmar län, nämligen $^{1}/_{10}$ mantal Norrhult nr 2 litt. Bb, $^{5}/_{100}$ mantal Norrhult nr 2 litt. Bc, kallat Axhult, och $^{4}/_{100}$ mantal Norrhult nr 2 litt. Bd, kallat Brännkärr, må var för sig med saluvärden, som vid år 1925 verkställd uppskattning beräknats, försäljas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar, med hembudsrätt för nuvarande arrendatorer och beträffande Axhult och Brännkärr med ovan av mig angivna förbehåll.

5:o.

[5.] *Kronoparken Klövdala i Kalmar län.* Försäljning till aktiebolaget Järnforsens möbelfabrik av vattenrätt m. m.

Kronoparken Klövdala, belägen i Järeda och Målilla socknar av Kalmar län, är bildad av jämlikt Kungl Maj:ts brev den 21 maj 1880 inköpta kronoskattehemmanet 1 mantal Klövdala nr 1 med utjordarna Klövdala nr 1 och 2 i Järeda socken samt de delar av förra fanjunkarbostället $^1/_2$ mantal Årena nr 2 i Järeda socken och förra trumpetarbostället $^1/_2$ mantal Prästnäs nr 1 i Målilla socken, vilka jämlikt dels kammarkollegii beslut den 15 september 1880, dels domänstyrelsens beslut den 28 juli 1899, dels ock Kungl. Maj:ts beslut den 13 och den 18 december 1918 tillagts kronoparken Klövdala. Kronoparken omfattar en sammanlagd areal av 2,069 hektar, varav 1,875 hektar inägor och produktiv skogsmark samt 194 hektar impediment.

Aktiebolaget Järnforsens möbelfabrik, som jämlikt arrendekontrakt den 4 och den 12 maj 1920 för tiden 14 mars 1920—13 mars 1940 mot ett årligt arrende av 1,500 kronor arrenderar, förutom kronans rätt för hemmanet Prästnäs nr 1 till vattenkraft och fiske i Emån, å kronoparken belägna torpet Brostugan med en areal av 5.74 hektar, har hos Kungl. Maj:t anhållit att få inköpa ifrågavarande markområden och vattenrätt ävensom vissa andra närmare angivna områden av kronoparken.

Domänstyrelsen har i utlåtande den 20 mars 1924 erinrat, att styrelsen tidigare avstyrkt en försäljning av ifrågavarande vattenrätt och markområde med hänsyn till bland annat att omfattningen till kronans vattenrätt vore omtvistad. Under åberopande härav har styrelsen hemställt, att ansökningen icke måtte föranleda någon vidare åtgärd.

Vattenfallsstyrelsen, som den 16 maj 1924 avgivit utlåtande i ärendet, har anfört följande.

Enligt vad en av vattenfallsstyrelsen gjord undersökning angående äganderätten till Järnforsen givit vid handen torde kronan i egenskap av ägare till indragna militiebostället Prästnäs nr 1 om $^1/_2$ mantal äga den del av vattenkraften, som belöpte å Emåns vänstra strand utmed Järnforsen, eller sålunda halva fallet.

Den andra hälften av Järnforsen torde tillkomma delägarne i Järeda by, som ägde den motsatta stranden.

Av handlingarna framginge, att allenast $^2/_3$ av vattenfallet vore utnyttjade. Enligt vad bolaget uppgivit för vattenfallsstyrelsen, ämnade bolaget, därest dess ansökan komme att av Kungl. Maj:t bifallas, söka i samråd med firman Karl Gustafsson & C:o, som arrenderade det Järeda byamän tillhöriga vattenverket å den högra stranden, förvärva tillstånd att helt överbygga vattendraget vid nu ifrågavarande vattenfall. Därigenom skulle vattenfallet komma att utnyttjas på ett fullt rationellt sätt, vilket för närvarande ej vore förhållandet.

För att bolaget skulle kunna rationellt utnyttja vattenfallet torde vara erforderligt, att bolaget antingen med äganderätt finge förvärva den del av fallet, som bolaget ärnade utbygga, eller ock att arrendetiden avsevärt förlängdes.

Enär kronan på grund av vattenfallets belägenhet och ringa betydelse

torde sakna intresse att för kraftverksändamål behålla sin andel i vattenfallet, hade vattenfallsstyrelsen ur de synpunkter, styrelsen hade att företräda, ingen anledning att avstyrka bifall till den av bolaget gjorda framställningen.

Domänstyrelsen har därefter i förnyat utlåtande den 15 januari 1925 anmält, att styrelsen icke hade något att erinra mot försäljning — efter i skrivelsen angivna saluvärden — av de markområden m. m., som avsåges i förutnämnda bolags framställning.

Med anledning av vissa av bolaget framställda invändningar mot de av domänstyrelsen tillämpade uppskattningsvärdena remitterades ärendet ånyo till domänstyrelsen, som den 16 maj 1925 avgav förnyat utlåtande, innefattande förslag om försäljning till bolaget mot en köpeskilling, ej understigande 29,300 kronor, av dels 5.4110 hektar av $^1/_2$ mantal Prästnäs nr 1 jämte till hemmanet hörande andel i vattenfall — den så kallade Järnforsen — och vattenrätt i Emån, dels ock 0.0550 hektar av 1 mantal Klövdala nr 1 med utjordarna Klövdala nr 1 och 2. Rörande omfattningen av det sålunda till försäljning ifrågasatta markområdet, vattenrättens värde m. m. har domänstyrelsen anfört bland annat följande.

Av infordrat yttrande från jägmästaren framginge, att bolaget gillat och godkänt ett förslag av jägmästaren till begränsning av området för bolagets markförvärv. Detta mindre område skulle omfatta ägofigurerna 30—64, av 65, av 66, 67, av 69, av 70, av 71, 72 samt 74—84 å en av distriktslantmätaren Hugo Fröman 1923 upprättad karta, allt i enlighet med en å kartan uppdragen röd linje A—B—C—D.

Mot detta förslag funnes intet från styrelsens sida att erinra.

I enlighet härmed skulle försäljningen till bolaget omfatta:

Tomtmark			Tomt och upplagsplatser			Åker			Ängsmark och åbrinkar			Skogsmark			Berg, stenblock, impediment väg		
ägofig.	ar	kvm.	ägofig.	ar	kvm.	ägofig.	ar	kvm.	ägofig.	ar	kvm.	ägofig.	ar	kvm.	ägofig.	ar	kvm.
48	7	10	35	11	40	30	2	20	31	4	30	32	16	40	55	—	40
49	20	40	47	26	60	36	23	—	33	7	10	34	6	20	57	58	40
50	9	30				37	19	—	41	21	80	39	14	20	60	2	30
51	3	—				38	29	—	42	6	80	40	4	10	61	5	—
52	11	20				43	31	40	46	2	70	56	1	80	62	2	70
53	27	30				44	15	80	72	3	80	58	13	—	63	3	40
75	3	—				45	12	80	83	2	50	59	5	—	av 65	6	10
77	6	30				54	12	50	84	3	—	74	12	20	67	2	50
78	12	90				64	26	50							av 69	—	20
79	—	40				av 66	2	20							av 71	1	20
80	9	90				av 70	—	50							76	2	10
81	6	10															
82	7	60															
S:a	124	50		38	—		174	90		52	—		72	90		84	30

eller tillsammans 5.4660 hektar.

Med tillämpning av styrelsens i skrivelse den 15 januari 1925 anförda synpunkter skulle värdet av vad bolaget nu önskade köpa, ställa sig på följande sätt:

Kronans andel i vattenfall samt vattenrätt i Emån					20,000: — kronor
	markvärden				
12,450	kvadratmeter tomtmark	à 25	öre	3,112: 50	
3,800	» »				
	och upplagsplats	à 20	»	760: —	
17,490	kvadratmeter åker	à 20	»	3,498: —	
5,200	» ängsmark				
	och åbrinkar	à 5	»	260: —	
7,290	kvadratmeter skogsmark	à 10	»	729: —	
8,430	» berg, sten-				
	rös, impediment, väg	à 1	»	84: 30	8,443: 80 »
kronan tillhöriga byggnader					900: — »
				summa	29,343: 80 kronor,

som torde avjämnas till 29,300 kronor.

Växande skog saknades å området enligt jägmästarens uppgift.

Sedan bolaget, efter ytterligare förhandlingar, i en den 15 januari 1926 dagtecknad skrift lämnat ett högsta anbud å vattenfallet jämte markområde å 27,300 kronor, har *domänstyrelsen* i utlåtande den 22 januari 1926 tillstyrkt ifrågavarande försäljning för sålunda erbjudna pris.

Å kronoparken finnes en lägenhet Trekanten, som är belägen å hemmanet Prästnäs nr 1 och omfattar en areal av 0.5170 hektar. Arrendatorn av nämnda lägenhet J. A. Karlsson har i en till Kungl. Maj:t ställd ansökning anhållit om tillstånd att inköpa området. Försäljning av lägenheten Trekanten.

Lägenheten Trekantens saluvärde har uppskattats till 840 kronor. Domänstyrelsen har ansett, att densamma bör försäljas enligt gällande grunder för upplåtelse av egnahemslägenheter från kronoegendomar. Den borde dock, enligt styrelsens förmenande, icke frånhändas kronan för annat fall än försäljning komme till stånd jämväl av förenämnda i bolagets ansökan avsedda markområden.

Under åberopande av den i ärendet verkställda utredningen tillstyrker jag försäljning för ett pris ej understigande 27,300 kronor till aktiebolaget Järnforsens möbelfabrik av i domänstyrelsens skrivelse den 16 maj 1925 angivna område av kronoparken Klövdala jämte till $^1/_2$ mantal Prästnäs hörande vattenrätt i Emån på de närmare villkor, som angivas i sagda skrivelse. *Departementschefen.*

Vad lägenheten Trekanten beträffar tillstyrker jag ävenledes, att riksdagens medgivande inhämtas till lägenhetens försäljning. Lägenheten torde, på sätt domänstyrelsen föreslagit, böra upplåtas enligt gällande allmänna grunder för egnahemsupplåtelser.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

dels att till aktiebolaget Järnforsens möbelfabrik må mot en köpeskilling, ej understigande 27,300 kronor,

försäljas 5.4110 hektar av förra trumpetarbostället $^1/_2$ mantal Prästnäs nr 1 i Målilla socken av Kalmar län, jämte till nämnda boställe hörande vattenrätt i Emån, samt 0.0550 hektar av 1 mantal Klövdala nr 1 med utjordarna Klövdala nr 1 och 2 i Järeda socken av samma län, allt under villkor

att köpeskillingen erlägges kontant till länsstyrelsen i Kalmar län vid köpets avslutande, då jämväl tillträde sker,

att det mellan kronan och bolaget till den 14 mars 1940 gällande arrendekontraktet skall upphöra vid köpets avslutande, med skyldighet för bolaget att erlägga för tiden intill tillträdesdagen belöpande arrendeavgäld,

att köparen ensam skall vidkännas de med områdets avskiljande och lagfart å fånget förenade kostnaderna, samt

att köparen uppför och underhåller lämpligt stängsel i gränsen mellan det försålda området å ena sidan och i kronans ägo kvarvarande mark å den andra;

dels ock, vid bifall härtill, att lägenheten Trekanten om 0.5170 hektar må frånskiljas kronoparken Klövdala i Kalmar län och försäljas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar.

6:o.

[6.] *Gualöv nr 22 i Kristianstads län.*

Kronoegendomen $^3/_8$ mantal Gualöv nr 22 i Gualövs socken av Kristianstads län är utarrenderad till den 14 mars 1927 mot ett arrende av 900 kronor för år.

Under 1924 har å egendomen hållits uppskattningsförrättning. Av instrumentet över förrättningen med därtill hörande handlingar, däribland en av distriktslantmätaren J. Woldt 1924 kopierad och kompletterad karta över egendomen med tillhörande beskrivningar inhämtas bland annat följande.

Egendomen är belägen omkring 2 kilometer från Gualövs järnvägsstation å Kristianstad—Sölvesborgs järnväg och är utlagd i fyra skiften, hemskiftet, ängsskiftet, landvinningsskiftet och skogsskiftet. Den innehåller en sammanlagd areal av 62·224 hektar, därav 41.313 hektar åker, 6.528 hektar odlingsmark, 12.302 hektar skogsmark och 2.081 hektar impediment.

Å egendomen finnas fem med innehavarna tillhörigå hus bebyggda lägenheter, nämligen å ängsskiftet en lägenhet upplåten till Martin Olsson, å landvinningsskiftet en lägenhet upplåten till Petter Olof Persson samt å skogsskiftet tre lägenheter upplåtna till en var av Nils Henrik Lindberg, Axel Persson och Sven Bengtsson.

Dessutom har domänstyrelsen enligt beslut den 10 april 1908 medgivit goodtemplarlogen Oscar II minne rätt att å ett mindre område av skogsskiftet uppföra en möteslokal.

Samtliga lägenhetsinnehavare samt goodtemplarlogen hava anhållit att få friköpa sina respektive innehav, därvid Martin Olsson anhållit att få utöka sin till lägenheten hörande åkerareal.

Ansökningar hava dessutom inkommit från två å egendomen ej bosatta personer att å skogsskiftet få förvärva byggnadstomter.

Uppskattningsmännen hava föreslagit, att samtliga lägenhetsinnehavare ävensom goodtemplarlogen skulle få friköpa sina respektive innehav med vissa jämkningar i gränserna. Martin Olsson skulle därvid för bildande av en självständig jordbrukslägenhet erhålla utökad åkerareal. Tillika hava uppskattningsmännen föreslagit, att å skogsskiftet skulle utläggas ytterligare tre tomtområden för försäljning.

De till försäljning föreslagna lägenheter och tomtområden hava med nedan angivna arealer åsatts följande arrende- och saluvärden:

Litt. å kartan	Lägenhetsinnehavare	Ägofig. å kartan	Areal hektar	Arrendevärde kronor	Saluvärde kronor
B	Martin Olsson	24—30, av 31, 32, 33, av 42, av 43, 44—46, av 50	7.5610	85	4,150
C	Petter Olof Persson	av 52, 56, av 57	0.2290	11	260
D	Nils Henrik Lindberg	av 86, 87	0.2015	20	380
E	Axel Persson	av 83, av 84, av 85	0.6790	33	660
F	Goodtemplarlogen Oscar II minne	av 83, 88	0.1680	17	340
G	Sven Bengtsson	89	0.3080	24	470
H	Obebyggd	av 81, av 82	0.5740	—	350
I	»	av 78, 80, av 81, av 82, av 90, 94, 95	0.7010	—	360
K	»	av 78, 79, av 83, av 84, av 90, 92, 93	0.7790	—	440

Överjägmästaren i södra distriktet och *länsstyrelsen* hava icke haft något att erinra emot uppskattningsmännens försäljningsförslag.

I skrivelse den 8 januari 1926 har *domänstyrelsen* anfört bland annat, följande.

Enligt uppskattningsmännens förslag skulle samtliga lägenhetsförsäljningar ske i enlighet med grunderna för upplåtande av egna hem och med rätt för angivna personer till hembud.

Styrelsen hade emellertid funnit den av uppskattningsmännen föreslagna upplåtelseformen mindre lämplig ifråga om det av goodtemplarlogen Oscar II

minne innehavda området. Goodtemplarlogen vore visserligen innehavare av byggnaden å området men kunde likväl ej hänföras till den kategori av köpare, som egnahemsförordningen avsåge, på grund varav styrelsen ansett, att goodtemplarlogen borde kontant erlägga sin köpeskilling vid tillträdet.

Mot uppskattningsmännens förslag i övrigt eller mot de lägenheterna åsatta saluvärden hade styrelsen icke något att erinra.

Departementschefen.

Jag biträder uppskattningsmännens förslag med den ändring, som av domänstyrelsen föreslagits beträffande formen för upplåtandet av det område, som är avsett att försäljas till goodtemplarlogen Oscar II minne. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att från kronoegendomen $^{3}/_{8}$ mantal Gualöv nr 22 i Gualövs socken av Kristianstads län må försäljas *dels* lotterna litt. B, C, D, E, G, H, I och K var för sig med angiven areal enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar, *dels ock* lotten litt. F till goodtemplarlogen Oscar II minne mot en köpeskilling av 340 kronor under villkor att lotten må tillträdas den 14 mars 1927 i det skick, den då befinnes, varvid köparen inträder i de rättigheter och skyldigheter Kungl. Maj:t och kronan ägt till den arrendator och brukare, som vid samma tid avträder egendomen, att köparen skall svara för de lotten författningsenligt efter tillträdet åliggande utskylder, att lotten, om så påfordras, skall på köparens bekostnad vederbörligen inhägnas, samt att köparen ensam skall vidkännas lagfarts- och andra med köpet förenade kostnader.

7:o.

[7.] *Farstorp nr 1 i Kristianstads län.*

Genom beslut den 19 december 1902 förordnade Kungl. Maj:t, att indragna hovsmedsbostället $^{3}/_{4}$ mantal Farstorp nr 1 i Riseberga socken av Kristianstads län skulle från den 14 mars 1904 ställas under skogsstatens omedelbara vård och förvaltning. Fastigheten har tillagts kronoparken Klingstorp.

Med utlåtande den 19 januari 1926 har domänstyrelsen överlämnat en av Karl Sjöstrand, Ljungbyhed, gjord framställning att få köpa ett område, benämnt Backstugan, av nämnda kronoegendom.

Området, som angränsar en av Sjöstrand förut inköpt lägenhet av ifrågavarande kronoegendom, har av honom innehafts på arrende sedan den 14 mars 1921. Årliga arrendeavgälden utgör 10 kronor. Enligt en av förste lantmätaren E. Mebius 1901 upprättad karta över ägorna till $^{3}/_{4}$ mantal Farstorp nr 1 omfattar området en sammanlagd areal av 1.321 hektar.

Härav äro cirka 0.550 hektar åker och 0.771 hektar backar. Åkern utgöres av grusjord. Backarna äro nästan kala och ljungtäckta. Området, som är obebyggt, har av jägmästaren i Kolleberga skolrevir åsatts ett värde av 400 kronor.

Jägmästaren liksom ock *överjägmästaren* tillstyrka försäljningen, då vägen Ljungbyhed—Farstorp därigenom i hela sin sträckning skulle komma att utgöra gräns mellan kronoparken och det försålda området. Jämväl *domänstyrelsen* har förordat lägenhetens försäljning.

Departementschefen.

Ej heller för egen del finner jag anledning till erinran mot att ifrågavarande lägenhet, som, enligt vad som upplysts, ej är behövlig för kronoparkens skötsel, försäljes till den nuvarande arrendatorn. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

> att ifrågavarande område, omfattande avdelningarna nr 193, 194, 195, 196, 206, 207, 208 å förste lantmätaren Mebius' i ärendet företedda karta, må frånskiljas stamfastigheten $^3/_4$ mantal Farstorp nr 1 i Riseberga socken av Kristianstads län och med tillträdesrätt den 14 mars 1927 försäljas till lägenhetens nuvarande arrendator Karl Sjöstrand för en köpeskilling av 400 kronor, att till länsstyrelsen i länet betalas kontant vid tillträdet, och under villkor i övrigt, att köparen ensam vidkännes kostnaderna för avsöndring och lagfart samt övriga med köpet förenade utgifter.

8:o.

[8.] *Fjälkinge nr 5, 30 och 35 i Kristianstads län.*

Kronoegendomen Fjälkinge nr 5, 30 och 35 om tillsammans $^3/_4$ mantal i Fjälkinge socken av Kristianstads län är utarrenderad till den 14 mars 1926 mot ett årligt arrende av 1,260 kronor.

Under 1924 har uppskattningsförrättning hållits å egendomen. Av instrumentet över förrättningen ävensom övriga ärendet tillhörande handlingar, däribland en av distriktslantmätaren J. Woldt 1924 över egendomen upprättad karta med å samma karta inlagt styckningsförslag å den egendomen tillhörande delen av hemmanet Fjälkinge nr 35, inhämtas, bland annat, följande.

Egendomen, vilken, såsom ovan nämnts, består av hemmanen Fjälkinge nr 5, Fjälkinge nr 30 och Fjälkinge nr 35, vart och ett om $^1/_4$ mantal, är belägen omedelbart intill Fjälkinge station å Kristianstad—Sölvesborgs järnväg.

Egendomen ligger i ett, av nämnda järnväg genomskuret skifte och omfattar 103.8371 hektar. Därav tillhöra 39.5000 hektar hemmanet Fjälkinge nr 5, 33.5900 hektar hemmanet Fjälkinge nr 30 och 28.2631 hektar Fjälkinge nr 35. Återstående 2.4840 hektar utgöra vid enskiftet såsom samfälld upp-

tagen mark. Från den i egendomen ingående delen av hemmanet Fjälkinge nr 35 hava avsöndrats och exproprierats sammanlagt 10.5481 hektar. Egendomens å arrende upplåtna del omfattar en areal av 90.2780 hektar, därav 89.3760 hektar åker. I arrendelotten ingår hemmanet Fjälkinge nr 35 med 17.1880 hektar.

Å sistberörda hemmansdel finnas två lägenheter, brukade, den ena av Ola Nilsson och den andra av Hans Håkansson. Lägenheterna äro bebyggda, Ola Nilssons dock endast med provisoriska för tobaksbärgning avsedda hus. Bägge lägenhetsinnehavarna hava hos uppskattningsmännen gjort framställning om friköp av respektive områden. Hos uppskattningsmännen hava dessutom Ture Nordström, Elna Skarp, Nils Jönsson, Sven Dahlberg, Per Karlsson och Olivia Nilsson, samtliga ägare av från hemmansdelen förut avsöndrade lägenheter, anhållit att för utvidgning av sina ägande områden få förvärva framför liggande mark.

Med fästat avseende å ovan omförmälda framställningar hava uppskattningsmännen genom distriktslantmätaren Woldt låtit uppgöra förslag till styckning av den i egendomen ingående delen av hemmanet Fjälkinge nr 35, vilket förslag, som ovan nämnts, intagits å den över kronoegendomen i dess helhet upprättade kartan.

Enligt ifrågavarande styckningsförslag skulle hemmanet uppdelas i följande å nedanstående tabell upptagna 21 lotter med arealer och saluvärden, som jämväl i tabellen angivas:

Litt.	Inrösnings-jord hektar	Impediment hektar	Summa hektar	Saluvärde kronor
A	12.1180	0.0400	12.1580	—
B	0.0230	0.0020	0.0250	70
C	0.0115	—	0.0115	35
D	0.0335	0.0020	0.0355	100
E	0.0340	—	0.0340	100
F	0.0465	—	0.0465	140
G	0.0550	0.0020	0.0570	165
H	0.5440	0.0060	0.5500	1,640
I	0.2525	—	0.2525	1,265
K	0.2180	—	0.2180	880
L	0.2445	—	0.2445	1,230
M	0.3425	—	0.3425	1,720
N	0.3260	—	0.3260	980
O	0.3035	—	0.3035	1,220
P	0.3060	—	0.3060	620
Q	0.3010	—	0.3010	910
R	0.2990	—	0.2990	600
S	0.3005	—	0.3005	900
T	0.2955	—	0.2955	600
U	0.2955	—	0.2955	890
V	0.3025	—	0.3025	605

Av dessa lotter äro samtliga med undantag av lotten litt. A, som skulle bibehållas, avsedda att försäljas såsom egnahemslägenheter.

Av försäljningslotterna äro litt. H och litt. V bebyggda, övriga obebyggda. Lotterna litt. H och V omfatta de av respektive Ola Nilsson och Hans Håkansson brukade områdena. Lotterna litt. B—G utgöra de områden, som av uppskattningsmännen avsetts för utvidgning av från hemmansdelen förut avsöndrade lägenheter.

Uppskattningsmännen hava hemställt, att hembudsrätt skulle tillerkännas

Ture Nordström å lotten litt. B, Elna Skarp å lotten litt. C, Nils Jönsson å lotten litt D, Sven Dahlberg å lotten litt. E, Per Karlsson å lotten litt. F, Olivia Nilsson å lotten litt. G, Ola Nilsson å lotten litt. H och Hans Håkansson å lotten litt. V. Därjämte hava uppskattningsmännen föreslagit, att blivande köpare av lotterna litt. P, Q och R skulle förpliktas att utan ersättning tåla det intrång, som förorsakas av den över lotterna dragna elektriska ledningen.

Länsstyrelsen och *överjägmästaren* hava biträtt uppskattningsmännens försäljningsförslag.

Byggnadsstyrelsen har icke haft något att erinra emot samma förslag. Med tanke på det uppstående samhällets vidare utveckling och angelägenheten av att bebyggandet skedde på ett såväl ur utseendesynpunkt som i sundhets- och eldsäkerhetshänseende tillfredsställande sätt har dock berörda myndighet ansett sig böra ifrågasätta, huruvida icke vid lägenhetsupplåtelserna skulle uppställas särskilda villkor med avseende å tomtmarkens användning och ytterligare bebyggande samt i sådant hänseende föreslagit,

att byggnads avstånd från till tomt angränsande vägs mittlinje icke får understiga 9 meter,

att huvudbyggnad icke får uppföras närmare grannes tomtgräns än 6 meter,

att uthus, för den händelse det icke sammanbygges med liknande hus i grannes tomtgräns, icke får uppföras närmare nämnda tomtgräns än 3 meter,

att huvudbyggnad icke får uppföras till större höjd än 7.5 meter och icke innehålla mer än 2 våningar,

att uthus icke får uppföras till större höjd än 3 meter, samt

att tomt icke får användas till industriella anläggningar eller till upplag.

Enligt vad *lantmäteristyrelsen* meddelat föreligger beträffande egendomen icke sådant förhållande, som enligt 2 § 2 mom. i lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring kunde utgöra hinder för ägostyckning.

I skrivelse den 20 november 1925 har *domänstyrelsen* förklarat sig biträda uppskattningsmännens försäljningsförslag. Hembudsrätt syntes i enlighet med uppskattningsmännens hemställan vid upplåtelse av lägenheter böra medgivas av dem föreslagna personer. Lotterna litt. P, Q och R torde böra försäljas med skyldighet för eventuella köpare att tåla det intrång, som förorsakades av den över lotterna dragna elektriska ledningen.

Vidare syntes de av byggnadsstyrelsen ifrågasatta bestämmelserna vid lägenhetsupplåtelserna böra vinna tillämpning och slutligen torde böra iakttagas, att den till de särskilda egnahemslotterna angränsande vägmark utan ändring av saluvärde tillades respektive lott med skyldighet för köpare att till allmänt begagnande såsom väg upplåta sådan mark.

Tillika har domänstyrelsen meddelat, att styrelsen genom beslut den 6 mars 1925 föranstaltat om utarrendering av kronoegendomen $^{3}/_{4}$ mantal Fjälkinge nr 5, 30 och 35 till den 14 mars 1927.

Departementschefen.

Jag biträder uppskattningsmännens förslag med de av byggnadsstyrelsen och domänstyrelsen föreslagna villkor och tillägg och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att, sedan hemmanet $^1/_4$ mantal Fjälkinge nr 35 i Fjälkinge socken av Kristianstads län blivit i huvudsaklig överensstämmelse med ovan omförmälda, av distriktslantmätaren J. Woldt uppgjorda styckningsplan fördelat i 21 med litt. A—V betecknade lotter, lotterna B—V må var för sig försäljas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar med rätt till hembud å lotten litt. B för Ture Nordström, å lotten litt. C för Elsa Skarp, å lotten litt. D för Nils Jönsson, å lotten litt. E för Sven Dahlberg, å lotten litt. F för Per Karlsson, å lotten litt. G för Olivia Nilsson, å lotten litt. H för Ola Nilsson och å lotten litt. V för Hans Håkansson och med skyldighet för köpare av lotterna litt. P, Q och R att utan ersättning tåla det intrång, som förorsakas av den över lotterna dragna elektriska ledningen, samt under iakttagande,

dels att vid försäljningen av lotterna ovan angivna, av byggnadsstyrelsen föreslagna bestämmelser beträffande tomts användande och bebyggande lända till efterrättelse,

dels ock att till de särskilda lotterna gränsande, för vägar avsedd mark tillägges respektive lott med skyldighet för lottinnehavare att till allmänt begagnande såsom väg upplåta ifrågavarande mark.

9:o.

[9.] *Kronolägenheten Halmstads slottsjord i Hallands län.*

Proposition till 1906 års riksdag.

I proposition den 30 mars 1906, nr 104, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att den för statsverkets räkning utarrenderade delen av kronolägenheten Halmstads slottsjord — med visst undantag — finge till staden Halmstad försäljas mot en köpeskilling ej understigande 114,419 kronor 95 öre, som skulle på stadens bekostnad bestämmas i den ordning, som föreskreves i förordningen i fråga om jords eller lägenhets avstående för allmänt behov den 14 april 1866.

Såsom ytterligare villkor för försäljningen föreskrevs dessutom, att innehavarna av samtliga de i arrendekontraktet emellan kronan och staden upptagna lägenheter, med undantag av två lägenheter, berättigades bibehålla sina byggnader jämte till dem hörande jordområden, en var lägenhetsinnehavare under hans och hans hustrus livstid, med villkor att dels icke å lägenheten uppföra nybyggnad dels ock till staden utan ersättning avstå vad av den obebyggda delen av lägenheten möjligen kunde behöva tagas i

anspråk för utläggande av gata enligt fastställd stadsplan eller framdragande av avlopps- och andra ledningar.

Än vidare föreslogs, att köpeskillingen för ifrågavarande kronolägenhet skulle tilläggas fonden för anordnande av lokaler för statens ämbetsverk i huvudstaden och för sådant ändamål till statskontoret inlevereras.

I skrivelse den 23 maj 1906, nr 173, anmälde riksdagen, att Kungl. Maj:ts förevarande framställning icke bifallits av riksdagen, och anförde bl. a. följande.

Då utan tvivel fråga inom den närmaste tiden måste uppstå om utvidgning för statens järnvägars behov av Halmstads station, vilken till huvudsakligaste delen tillhörde Halmstad—Nässjö järnväg, och då i sammanhang med denna fråga torde böra tagas i övervägande, om ej de områden, som erfordrades för en sådan utvidgning, lämpligen borde gå i utbyte mot större eller mindre del av den mark, som vore ifrågasatt att av statsverket överlämnas till staden Halmstad, hade riksdagen ansett sig icke böra, innan utredning i omförmälda avseende blivit åvägabragt, biträda det då framlagda förslaget.

Ehuruväl den ifrågakommande köpeskillingen först genom expropriationsnämnd skulle definitivt bestämmas, ansåge sig dock riksdagen böra uttala, att den förslagsvis föreslagna syntes vara alltför låg.

Viss överenskommelse mellan järnvägsstyrelsen och Halmstads stad.

I skrivelse till Halmstads stads fullmäktige den 8 november 1911 hemställde sedermera järnvägsstyrelsen, att staden, sedan 1911 års riksdag ställt ett anslag av 250,000 kronor till förfogande för påbörjande av en rangerbangård vid Halmstad under förutsättning att den för bangårdsanläggningen erforderliga marken kostnadsfritt upplätes av Halmstads stad, måtte för angivna ändamålet kostnadsfritt överlämna det för anläggningen behövliga området.

Detta område preciserade järnvägsstyrelsen i skrivelse till stadsfullmäktige den 30 maj 1916 att omfatta en areal av 5.9 hektar av stadens östra utmark, och förklarade samtidigt styrelsen, att styrelsen vore villig att beträffande de ytterligare, staden tillhöriga områden, som erfordrades för statens järnvägar i Halmstad, upptaga vidare underhandlingar om deras förvärvande, eventuellt i någon utsträckning mot byte av staten tillhörig jord, så snart järnvägsområdenas gränser kunde bestämmas.

I anledning av denna järnvägsstyrelsens hemställan beslöto stadsfullmäktige i Halmstad den 29 juni 1916 att till statens järnvägar kostnadsfritt överlåta ifrågavarande för rangerbangården erforderliga område om 5.9 hektar.

Nya förhandlingar mellan järnvägsstyrelsen och Halmstads stad.

Sedan sålunda överenskommelse träffats mellan staden och järnvägsstyrelsen angående bangårdsfrågans ordnande hemställde stadsfullmäktige under år 1921 hos järnvägsstyrelsen, att styrelsen ville beträffande de ytterligare staden tillhöriga områden, som erfordrades för statens järnvägar, upptaga underhandlingar med staden i syfte att frågan om markförvärv för statens järnvägars räkning måtte bliva slutligt ordnad.

Sedan vidare järnvägsstyrelsen den 11 mars 1921 till Kungl. Maj:t ingivit infordrat utlåtande i ärende angående dispositionen av kronolägenheten Halmstads slottsjord och därvid föreslagit, att utredning måtte verkställas om och på vilka villkor för ifrågasatt utvidgning av bangården i Halmstad behövliga markområden tillhörande staden skulle kunna erhållas i utbyte mot delar av sagda kronolägenhet, samt domänstyrelsen till följd av remiss den 20 januari 1922 yttrat sig i ärendet, anbefallde Kungl. Maj:t den 17 februari samma år domänstyrelsen att i samråd med järnvägsstyrelsen upptaga underhandlingar med staden Halmstad i sådant avseende samt därefter till Kungl. Maj:t inkomma med redogörelse för resultatet av de sålunda förda förhandlingarna.

I anledning härav hölls sammanträde i Halmstad den 14 juni 1922 med representanter för domänstyrelsen och järnvägsstyrelsen samt av stadsfullmäktige utsedda kommitterade. Vid berörda sammanträde förklarade sig statens järnvägars representanter icke kunna för det dåvarande taga definitiv ställning till frågan om eller i vilken utsträckning markbyte borde komma till stånd, men lovade att taga saken under övervägande och därefter avgiva bestämt uttalande i frågan.

I skrivelse till domänstyrelsen den 24 januari 1923 anförde järnvägsstyrelsen bland annat följande.

Efter det prövning verkställts finge järnvägsstyrelsen meddela, att om än, såsom tidigare ifrågasatts, delar av ifrågavarande kronolägenhet skulle kunna bortbytas mot sådan mark tillhörig staden Halmstad, som kunde erfordras för genomförande av ett såsom lämpligt ansett och diskuterat bangårdsförslag, det dock visat sig svårt att med hänsyn till det ovissa läge, vari bangårdsfrågan allt fortfarande befunne sig, för det dåvarande kunna slutgiltigt fixera storleken av och gränserna för de staden tillhöriga markområden, som kunde komma att erfordras för de framtida bangårdsanordningarna.

Av denna anledning torde ett kvarhållande i statens ägo av mark tillhörande ifrågavarande kronolägenhet endast såsom framtida bytesobjekt icke längre böra ifrågasättas, särskilt om denna mark kunde avyttras på för statsverket förmånliga villkor. Vid sådant förhållande finge järnvägsstyrelsen föreslå, att vid disponerandet av kronolägenheten Halmstads slottsjord hänsyn icke toges till något statens järnvägars behov.

Sedan järnvägsstyrelsen i skrivelse till stadsfullmäktige den 31 januari 1923 lämnat meddelande om sin skrivelse till domänstyrelsen, hänsköt Halmstads s. k. slottsjordskommitté i skrivelse den 28 juni 1923 frågan rörande försäljning till staden av ifrågavarande kronolägenhet ånyo till Kungl. Maj:ts prövning.

I ett häröver den 19 augusti 1924 avgivet utlåtande förklarade sig järnvägsstyrelsen, under hänvisning till sin skrivelse till domänstyrelsen den 24 januari 1923, icke hava något att erinra mot försäljning till Halmstad stad av kronolägenheten Halmstads slottsjord, oberoende av frågan om eventuellt framdeles erforderliga markförvärv vid Halmstad för statens järnvägars behov.

Genom beslut den 5 september 1924 bemyndigade Kungl. Maj:t domänstyrelsen *dels* att låta i vederbörlig ordning verkställa värdering av den del av kronolägenheten Halmstads slottsjord, som föreslagits till försäljning i ovannämnda av Kungl. Maj:t till 1906 års riksdag avlåtna proposition angående dispositionen av nämnda lägenhet, *dels* att i anslutning till värderingen upptaga underhandlingar med staden Halmstad rörande överlåtelse till staden av området, *dels ock* att till Kungl. Maj:t inkomma med redogörelse för resultatet av de sålunda förda förhandlingarna och det förslag i ämnet, som därav kunde föranledas.

Ny värdering av de till försäljning ifrågasatta delarna av Halmstads slottsjord.

Ovanberörda i propositionen omförmälta område utgjorde den del av kronolägenheten, som vid nämnda tidpunkt var för statsverkets räkning utarrenderad, med undantag av dels den å en av förste lantmätaren A. Lekander år 1890 över lägenheten upprättad karta med litt. E angivna mark jämte därintill liggande, å samma karta med blå streckning begränsade område, dels ock den söder om sistnämnda område befintliga delen av den å samma karta med d 1 utmärkta ägofiguren.

Under åren 1924 och 1925 har saluvärdering verkställts av vederbörande domänintendent och biträdande uppskattningsmän i närvaro av de ombud, som för sådant ändamål utsetts av Halmstad stad. På därom av stadens ombud gjord framställning och sedan domänstyrelsen härtill lämnat medgivande har värdering verkställts jämväl å de här ovan omförmälda områden, vilka enligt 1906 års proposition icke vore avsedda att försäljas. Av dessa områden är emellertid det med d 1 å förste lantmätaren Lekanders karta betecknade området icke längre utarrenderat för statsverkets räkning utan jämlikt Kungl. Maj:ts brev den 3 mars 1906 tillsvidare upplåtet till fångvårdsstyrelsen och ställt under denna myndighets förvaltning. Värdering har jämväl på anhållan av stadens ombud verkställts å en annan under domänstyrelsens förvaltning icke stående del av kronolägenheten nämligen å det av landshövdingen i Hallands län disponerade slottsvallsområdet. Av det vid förrättningen förda, med länsstyrelsens skrivelse den 20 augusti 1925 överlämnade instrumentet med därtill fogade handlingar, varibland fyra kartor, nämligen dels ovanberörda av förste lantmätaren Lekander upprättade karta, dels en av distriktslantmätaren Per Svedberg till ledning för utarrendering av lägenheten år 1921 upprättad karta, dels utdrag av en av stadsingenjören Carl Lundgren år 1913 över slottstomten, slottsparken och slottsträdgården i Halmstad författad karta, dels ock en tryckt karta över staden Halmstad, de tre förstnämnda med tillhörande beskrivningar, inhämtas följande.

Kronolägenheten Halmstads slottsjord, närbelägen stadens centrum, inneslutes på alla sidor av mark, tillhörande Halmstads stad. Den i statsverkets ägo ännu kvarvarande delen av berörda lägenhet utgöres dels av själva slottsområdet med därå uppförd slottsbyggnad, dels av den egentliga slottsjorden. Slottsområdet, som disponeras av landshövdingen i länet, består, förutom av det omkring slottet liggande området eller slottsparken, av slottsträdgården och ovan omförmälda område slottsvallen.

Slottsjorden med undantag av ett i nordöstra delen av lägenheten liggande område, som disponeras av fångvårdsstyrelsen, är ställd under domänstyrelsens förvaltning. I den av fångvårdsstyrelsen disponerade delen ingår ovanberörda, med d 1 på Lekanders karta utmärkta och å Svedbergs karta som ägofigurerna 1 och 2 angivna område. Den del av slottsjorden, som förvaltas av domänstyrelsen, är enligt kontrakt den 12 mars 1923 mot en årlig avgäld av 4,800 kronor upplåten på arrende till den 14 mars 1926. Det område av lägenheten, som nu saluvärderats, är utmärkt med röd kritlinje å den tryckta kartan över Halmstads stad.

Ifrågavarande område, bildande i stort sett en kvadratisk figur, gränsar i norr och väster till stadens planlagda område; dess gräns i öster utgöres dels av slotts- och fängelsetomterna, dels av kajen i stadens inre hamn och dels av den s. k. södra vägen. Den s. k. Springbacken begränsar området i söder. Områdets nordöstra del utgöres av slottsvallen. Det i öster mellan lasaretts- och fängelsetomterna mot Nissaån framskjutande området motsvarar den å Lekanders karta med beteckning d 1 och å Svedbergs karta som nr 1 och 2 angivna mark.

Hela det värderade områdets areal utgör 75.1650 hektar, därav slottsvallen 1.2850 hektar och den åt fångvårdsstyrelsen upplåtna delen 0.7530 hektar. Det under domänstyrelsens disposition ställda området omfattar sålunda 73.1270 hektar, därav 62.7130 hektar åker och tomt, 7.7340 hektar ängs- och betesmark och 2.6800 hektar impediment.

Slottsjorden utgöres i huvudsak av ett genom värdelös vegetation nödtorftigt bundet flygsandsfält. Dess saluvärde är ur jordbrukssynpunkt skäligen obetydligt. Att den arrendesumma, som erlägges för området, är relativt hög, har sin förklaring däri, att till arrendatorn inflyta jämförelsevis betydande belopp i avgälder för de å området befintliga lägenheter. Slottsvallen består, såsom namnet angiver, av en hög jordvall jämte en söder därom belägen dalgång med en i dess botten förefintlig kanal. Slottsvallsområdet är bevuxet med gräs och med en del större lövträd dels på vallen, dels på dess södra sluttning. Å det värderade området finnas inga kronan tillhöriga hus. För slottsjordens skötsel erforderliga byggnader, belägna på en Patrikshill benämnd lägenhet, ägas av arrendatorn. Förutom omförmälda lägenhet finnas å slottsjorden ytterligare 43 sådana, utgörande dels tomtlägenheter, dels koloniträdgårdar och dels upplagsområden. Lägenheterna äro till största delen bebyggda.

Till uppskattningsmännen hava inkommit skrivelser dels från jägmästaren i Halmstads revir, dels från skogsvårdsstyrelsen i Hallands län med begäran av den förre, att före försäljningen av slottsjorden skulle av densamma för styrelsens räkning undantagas ett å en, skrivelsen bifogad kartskiss angivet område med en areal av omkring 4,000 kvadratmeter för upplagsplats och garage, och med förfrågan från den senare om möjligheten att för anläggning av planteringsområde få av slottsjorden disponera lämpligt område.

Vid förrättningen hava stadens ombud på anförda skäl anhållit, att uppskattning måtte företagas å slottsjords- och slottsvallsområdena var för sig. Därjämte hava ombuden med anledning av ovanberörda, till uppskattningsmännen inkomna skrivelser förklarat, att staden för sin del icke vore villig medgiva däri begärt undanskiftande av mark. Det vore nämligen för områdets snara ordnande genom stadsplan av vikt, att så få inskränkningar som möjligt förelåge i fråga om markens disposition. Av samma skäl och under påpekande därjämte, att eljest avsevärda olägenheter skulle uppkomma

för staden vid områdets exploatering, hava ombuden dessutom påyrkat, att i blivande köpeavtal bestämmelser skulle inryckas rörande den tid, befintliga lägenheter skulle efter stadens övertagande av området få därå äga bestånd. Därvid skulle större hänsyn tagas till äldre och med domänstyrelsens medgivande uppkomna lägenheter, vilkas bebyggande skett för att därigenom bereda husägaren bostad samt av honom eller hans rättsinnehavare fortfarande innehades. Som lämplig och antagbar form för bestämmelser i ovanberörda hänseende hava ombuden föreslagit, dels att enskild person, som den 1 juni 1925 innehade lägenhet försedd med honom tillhöriga byggnader, vilka huvudsakligen användes för bostadsändamål, och för vilken lägenhet årlig avgäld av vederbörlig myndighet redan blivit bestämd, berättigades för sin och makes livstid bibehålla sina byggnader under de villkor och bestämmelser i övrigt, som Kungl. Maj:t föreslagit 1906 års riksdag i propositionen nr 104, dels att aktiebolag, stärbhus eller annan juridisk person, liksom ock envar annan icke till här ovan angivna kategorier hänförlig person, som den 1 juni 1925 innehade lägenhet försedd med honom tillhöriga byggnader och för vilken lägenhet årlig avgäld redan av vederbörlig myndighet blivit bestämd, skulle bibehållas vid besittningsrätten i 10 år efter den dag staden övertagit äganderätten till slottsjorden, dock med iakttagande i övrigt av bestämmelserna uti den ovan åberopade propositionen nr 104.

Sedan området allt efter dess belägenhet i förhållande till stadens centrum av värderingsmännen uppdelats i fyra sektioner på sätt som av värderingsinstrumentet närmare framgår, hava uppskattningsmännen, som ansett, att vid värderingen hänsyn borde tagas till den omständigheten att området skulle undergå stadsplaneläggning, därvid $^1/_3$ av marken kunde beräknas åtgå till gator och öppna platser och allenast återstående $^2/_3$ kunde antagas bliva föremål för försäljning, åsatt områdena följande saluvärden:

Slottsjorden.

I sekt.	4.1030	hr,	$^2/_3$	tomter,	2.7353	hr	à	2: —	kr.	pr	kvm.	kr. 54,706
			$^1/_3$	gator,	1.3676	»	»	—	»	»	»	—
Fångvårds-området	0.7530	»	$^2/_3$	tomter,	0.5020	»	»	2: —	»	»	»	» 10,040
			$^1/_3$	gator,	0.2510	»	»	—	»	»	»	—
II sekt.	10.6180	»	$^2/_3$	tomter,	7.0787	»	»	1: —	»	»	»	» 70,787
			$^1/_3$	gator,	3.5393	»	»	—	»	»	»	—
III »	29.9675	»	$^2/_3$	tomter,	19.9784	»	»	0: 50	»	»	»	» 99,892
			$^1/_3$	gator,	9.9891	»	»	—	»	»	»	—
IV »	28.4385	»	$^2/_3$	tomter,	18.9590	»	»	0: 20	»	»	»	» 37,918
			$^1/_3$	gator,	9,4794	»	»	—	»	»	»	—
	73.8800				73.8800							S:a kr. 273,343.

Slottsvallen.

areal 1.2850	hr,	$^2/_3$	tomt	0.8567	hr	à	2: —	kr.	pr	kvm.	kr. 17,134
		$^1/_3$	gator	0.4283	»	»	—	»	»	»	—
				1.2850							S:a kr. 17,134.

Sammandrag.

Slottsjorden	areal 73.8800	hektar,	saluvärde	kr. 273,343
Slottsvallen	» 1.2850	»	»	» 17,134.
	Summa 75.1650	hektar,	saluvärde	kr. 290,477.

Därjämte hava uppskattningsmännen hemställt, att för tillgodoseende av nu befintliga lägenhetshavares rätt inga andra eller mera inskränkande bestämmelser skulle fogas än de, som av stadens ombud föreslagits och här ovan återgivits.

Beträffande den å slottsjorden verkställda värdering och de bestämmelser, som föreslagits angående lägenhetshavares fortsatta nyttjanderätt till sina områden, har *länsstyrelsen* icke haft något att erinra.

I fråga om slottsvallen har länsstyrelsen anfört följande.

Förutvarande landshövdingen i Hallands län Carl Hederstierna hade enligt arrendekontrakt den 17 oktober 1917 för sin ämbetstid upplåtit ifrågavarande område till stadens fria disposition med skyldighet för staden att underhålla området som park och att till landshövdingen erlägga fem kronor om året. Samma upplåtelse hade även träffats av nuvarande landshövdingen greve Axel Mörner. Upplåtelsen utgjorde givetvis intet hinder för staten att till staden försälja området. Länsstyrelsen ansåge dock att på grund av områdets intresse ur kulturhistorisk synpunkt vid försäljningen borde fogas det villkor, att detsamma icke finge bebyggas utan bibehållas såsom park.

I fråga om det av uppskattningsmännen slottsvallen åsatta saluvärdet hade länsstyrelsen ingen erinran.

I skrivelse den 18 december 1925 har *domänstyrelsen* anfört bland annat följande.

Vid den av uppskattningsmännen verkställda värderingen hade jämväl det till fångvårdsstyrelsen enligt kungl. brevet den 3 mars 1906 upplåtna området blivit saluvärderat. Det nämnda område åsatta saluvärdet utgjorde enligt ovannämnda tabell 10,040 kronor; dess areal 0.7530 hektar. På framställd förfrågan hade fångvårdsstyrelsen förklarat sig fortfarande vara i behov av området, och kunde vid sådant förhållande givetvis någon försäljning av detsamma icke komma i fråga. Försäljningslotten komme därigenom att omfatta allenast en areal av 74.4120 hektar med ett åsatt saluvärde av 280,437 kronor, därav för slottsjorden 263,303 kronor och för slottsvallen 17,134 kronor.

Avtal mellan domänstyrelsen och Halmstads stad.

Efter förda underhandlingar med Halmstads stad på grundval av den verkställda uppskattningen har domänstyrelsen träffat avtal om försäljning under förutsättning av statsmakternas godkännande. Avtalet, som enligt närslutet utdrag av protokoll, fört vid sammanträde med stadsfullmäktige i Halmstad den 26 november 1925, blivit av staden godkänt, är av följande lydelse:

»Förslag till avtal.

Under förbehåll av statsmakternas godkännande har följande avtal träffats mellan kungl. domänstyrelsen å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar, å ena, samt staden Halmstad, å andra sidan.

Kungl. Maj:t och kronan upplåter och försäljer *dels* de å en av distriktslantmätaren Per Svedberg över kronolägenheten Halmstads slottsjord inom Halmstads stads område år 1921 upprättad karta jämte beskrivning med 4—237 betecknade ägofigurer, innehållande enligt nämnda beskrivning en areal av 73 hektar 10 ar 20 kvadratmeter, *dels ock* ett i ett handlingarna bifogat utdrag av en år 1913 av Carl Lundgren upprättad karta över

slottstomten, slottsparken och slottsträdgården angivet område med en ytvidd av 1 hektar 28 ar 50 kvadratmeter av den utav landshövdingen i länet disponerade så kallade slottsvallen för en köpeskilling i ett för allt av trehundratusen (300,000) kronor samt under villkor i övrigt:

1:o) Områdena tillträdas av staden den 14 mars 1927, då köpeskillingen skall inbetalas till domänstyrelsen.

2:o) Av slottsjordens arrendator tillhöriga byggnader, samtliga belägna å den med adressnummer 3 betecknade lägenheten Patrikshill, äga arrendatorn och hans hustru så länge de leva att innehava och bruka det intill södra vägen belägna boningshuset med därtill hörande av domänintendenten i länet utstakad tomt med en areal av ungefär 2,250 kvadratmeter under det att staden skall vara berättigad att från den 14 mars 1927 mot en ersättning av 10,000 kronor fritt disponera över återstående del av lägenheten Patrikshill med därå varande byggnader.

3:o) Beträffande övriga å slottsjorden befintliga lägenheter skall gälla, att innehavarna av de med adressnummer 2, 5—10, 12, 14—21, 23—30 samt 32—35 betecknade lägenheter skola äga i sin livstid och, där de äro gifta män, deras hustrur, så länge de leva, att innehava och bruka sina respektive lägenheter, att innehavarna av lägenheterna med adressnummer 4, 11, 13, 22 och 31 skola bibehållas vid besittningsrätten till sina respektive lägenheter under tio år efter den dag staden övertagit äganderätten till slottsjorden, samt att innehavarna av lägenheterna med adressnummer 36—44 skola bibehållas vid besittningsrätten till sina respektive lägenheter under fem år efter den dag, staden tillträtt slottsjorden, under villkor beträffande samtliga innehavare av såväl i detta som i nästföregående mom. omförmälda lägenheter att de var för sig till staden inom januari månad varje år från och med år 1928 erlägga avgäld, innehavaren av lägenheten Patrikshill med 100 kronor och övriga lägenhetsinnehavare med samma belopp, som av dem för närvarande erlägges till slottsjordens arrendator, att de ej äga uppföra nybyggnad å sina lägenheter samt att de skola vara skyldiga att till staden utan ersättning men mot motsvarande avdrag å arrendeavgiften avstå vad av den obebyggda delen av lägenheten möjligen kan behöva tagas i anspråk för utläggande av gator enligt fastställd stadsplan eller framdragande av avlopps- och andra ledningar.

4:o) Staden förbinder sig dels att å därtill lämplig plats inom slottsjorden sedan stadsplan fastställts utan avgift med äganderätt upplåta ett område med en ytvidd av 4,000 kvadratmeter till domänverkets disposition för garage och vedupplag, dels ock att å staden tillhörig mark för 25 år mot en arrendeavgift icke överstigande 2 öre per kvadratmeter och år till skogsvårdsstyrelsen i länet upplåta ett område av lämplig storlek för anläggning av plantskola.

5:o) Staden förbinder sig vidare att vid uppgörande av stadsplan för de områden staden genom detta avtal förvärvat tillse, att slottsvallsområdet icke kommer att ingå i de delar, som äro avsedda till bebyggande, utan i huvudsak bibehålles i dess nuvarande skick.

6:o) Staden vidkännes ensam lagfarts- och övriga med köpet förenade kostnader.»

Slutligen har domänstyrelsen meddelat, att styrelsen föranstaltat om slottsjordens skötsel till den 14 mars 1927.

Departementschefen.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att skäl ej föreligga att bibehålla ifrågavarande kronolägenhet i kronans ägo allenast såsom bytesobjekt vid framtida underhandlingar rörande utvidgning av järnvägsstationen i Halmstad.

Mot det av domänstyrelsen med Halmstad stad träffade preliminära avtalet har jag icke något att erinra. Den föreslagna köpeskillingen synes mig skälig. I 1906 års proposition hemställdes, att den inflytande köpeskillingen för ifrågavarande lägenhet skulle tillföras fonden för anordnande av lokaler för statens ämbetsverk i huvudstaden. Alltsedan domänstyrelsen hänförts till de affärsdrivande verken hava, så vitt jag kunnat utröna, samtliga köpeskillingar för försålda kronoegendomar under domänstyrelsens förvaltning tillförts domänfonden och synes mig, ehuru i köpet även ingår viss annan kronan tillhörig mark, skäl ej föreligga att frångå denna princip i nu föreliggande fall.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att i förenämnda förslag till avtal angivna område må försäljas till Halmstads stad mot den köpesumma och på de villkor i övrigt, som i förslaget angivas.

10:o.

[10.] *Kronoparken Acklinga i Skaraborgs län.*

Den 1 oktober 1914 förordnade Kungl. Maj:t, att viss del av förra fanjunkarbostället 1 mantal Acklinga nr 4 Pilagården i Acklinga socken av Skaraborgs län skulle försäljas och återstående delen med ett därå beflntligt torp, benämnt Lilla Strängshemmet, ställas under skogsstatens vård och förvaltning och förenas med kronoparken Acklinga. Vid ägostyckning, som i anledning härav verkställts, har den i kronans ägo behållna delen åsatts $^1/_4$ mantal med beteckning litt. Eb.

I samband med utarrendering från den 14 mars 1916 av förra sergeantsbostället $^1/_2$ mantal Acklinga nr 5 Marbogård undantogs från arrendet för att från samma dag förvaltas såsom kronopark egendomens skogsmark och torpet Lassebo.

De sålunda angivna, till kronopark avsatta områdena angränsa varandra och utgöra tillsammans ett skifte av kronoparken Acklinga.

Vederbörande jägmästare har i skrivelse till domänstyrelsen hemställt, att nämnda torp, Lilla Strängshemmet och Lassebo, måtte försäljas. I häröver avgivet yttrande har överjägmästaren uttalat, att han vid en under 1924 med hänsyn till då förestående utarrendering av torpen förrättad besiktning funnit desamma böra frånhändas kronan, då de icke vore behövliga för kronoparkens skötsel och då god tillgång på arbetskraft funnes i trakten.

Med anledning härav har överjägmästaren efter anmodan av domänstyrelsen genom vederbörande skogstaxator upprättat kartor och beskrivningar över

nämnda torp med till försäljning lämpliga områden samt verkställt saluvärdering av desamma.

Med överlämnande av ärendet tillhörande handlingar, varibland två av extra jägmästaren M. W:son Lilliehöök över försäljningsområdena 1925 upprättade kartor, har domänstyrelsen i skrivelse den 19 januari 1926 underställt detta ärende Kungl. Maj:ts prövning.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, bland annat, följande.

Lilla Strängshemmet är beläget 1 kilometer från allmänna landsvägen Acklinga—Tidaholm och 3 kilometer från Acklinga anhalt å Tidaholm—Svensbro järnväg.

Arealen omfattar 11.464 hektar, varav 4.374 hektar åker, 0.123 hektar tomt, 2.874 hektar äng, 3.966 hektar betesmark, 0.061 hektar gärdesbackar samt 0.066 hektar impediment.

Byggnaderna, bestående av manbyggnad, ladugård med vidbyggd vedbod, svinhus, hönshus, hemlighus och källare, äro, med undantag av källaren, som är ny, gamla och fallfärdiga.

Åkerjorden är i mycket god hävd. Betesmarken är skogbeväxt och av medelgod beskaffenhet.

Ståndskogen å betesmarken utgöres huvudsakligen av 45-årig tall med dålig slutenhet och stamform. Å mindre delar är skogen äldre och av bättre beskaffenhet.

Torpet, som är utarrenderat till den 14 mars 1927 mot en årlig avgift av 180 kronor, har saluvärderats till i runt tal 6,200 kronor.

Nuvarande arrendatorn, Alfrid Backman, har sedan cirka 20 år tillbaka innehaft torpet och därunder väl hävdat detsamma.

Lassebo är beläget utmed allmänna landsvägen Acklinga—Tidaholm 1 kilometer från Acklinga anhalt å Tidaholm—Svensbro järnväg.

Arealen omfattar 2.771 hektar, varav 2.400 hektar åker, 0.092 hektar tomt, 0.272 hektar äng samt 0.007 hektar gärdesbackar.

Byggnaderna utgöras av manbyggnad, ladugård, svinhus, hemlighus och vedbod. De äro gamla och i fallfärdigt skick. Befintlig källare tillhör brukaren.

Åkerjorden är av medelgod beskaffenhet och väl hävdad.

Torpet är utarrenderat till den 14 mars 1927 mot en årlig avgäld av 75 kronor. Saluvärdet har uppskattats till i runt tal 1,800 kronor.

Nuvarande arrendatorn, Karl Oskar Fransén, har innehaft torpet sedan den 14 mars 1916 och därunder väl hävdat detsamma.

Domänstyrelsen har tillstyrkt försäljning av ifrågavarande torp.

Enligt vad som upplysts äro ifrågavarande båda torp icke behövliga för kronoparkens skötsel. Då härtill kommer, att de, bibehållna i kronans ägo, torde under närmaste år med all sannolikhet kräva betydande nybyggnadskostnader, tillstyrker jag försäljningsförslaget. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, *Departementschefen.*

att torpet Lilla Strängshemmet å den vid ägostyckning av förra fanjunkarbostället 1 mantal Acklinga nr 4 Pilagården i Acklinga socken av Skaraborgs län $^1/_4$

mantal åsatta och med litt. Eb betecknade delen samt torpet Lassebo å förra sergeantsbostället $^1/_2$ mantal Acklinga nr 5 Marbogård i samma socken och län må med de områden, som finnas angivna å de i ärendet företedda, av extra jägmästaren M. W:son Lilliehöök år 1925 upprättade kartor, frånskiljas stamfastigheterna och med tillträdesrätt den 14 mars 1927 vart för sig försäljas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar med rätt för nuvarande arrendatorer att erhålla hembud.

11:o.

[11.] *Starbäck nr 1 Nedre Nolgården med underlydande i Skaraborgs län.*

Sedan kammarkollegium i skrivelse den 15 februari 1923 anmält frågan om disposition av i jordeboken för Gustav Adolfs socken av Skaraborgs län bland kronoegendomar under enskild disposition upptagna hemmanet 1 mantal Starbäck nr 1 Nedre Nolgården och därunder lydande fiskeriet Starbäck nr 4, ett laxfiske, vilka återfallit till kronans fria disposition, har Kungl. Maj:t den 9 mars 1923 förordnat, att handlingarna skulle överlämnas till domänstyrelsen för den åtgärd, som på styrelsen ankomme jämlikt gällande grunder för förvaltningen av kronans jordbruksdomäner.

Med anledning härav har domänstyrelsen i avvaktan på slutligt ställningstagande till frågan, huru egendomen borde för framtiden disponeras, ombesörjt skötsel och vård av densamma; och är egendomen för närvarande jämlikt särskilda avtal upplåten på arrende till den 14 mars 1926 mot årliga avgälder av för huvudgården 250 kronor, för torpet Alebo 190 kronor, för torpet Smedjebacken 150 kronor och för torpet Norka 135 kronor.

Under åren 1923 och 1924 har å egendomen hållits uppskattningsförrättning. Av handlingarna rörande nämnda förrättning, däribland en av distriktslantmätaren Sune Frigell 1923 upprättad karta över egendomen med beskrivning ävensom handlingar över av samme lantmätare 1925 verkställd ägostyckning å egendomen med tillhörande två kartor, inhämtas bland annat följande.

Egendomen, som är belägen 6 kilometer från Habo järnvägsstation och 22 kilometer från Jönköping, består av tre särskilda skiften: hemskiftet, det cirka 650 meter söder därom belägna skiftet Stolpahagen och det omkring 6 kilometer norr om huvudgården belägna skiftet å Kroksjömarken, samt har — oberäknat samfällda vägar — en areal av 206.723 hektar, därav 36.35 hektar tomt och åker, 20.679 hektar äng, 149.455 hektar avrösningsjord och 0.239 hektar impediment. Till lägenheten Starbäck nr 4, ett laxfiske, hör icke något särskilt ägoområde utan utgöres av fiskerätten i bäcken vid rågången emot Källebäcken och har vid omförmälda ägostyckning ej varit föremål för någon styckningsåtgärd.

Åbyggnaderna vid huvudgården äro i mycket dåligt skick med undantag av ett boningshus, som befinner sig i gott stånd, och en i försvarligt skick

varande magasinsbyggnad. Husen vid torpen Alebo och Smedjebacken äro likaledes mycket dåliga. Kostnaden för i anledning härav erforderliga nybyggnader för torpens drift har av överjägmästaren beräknats till — inklusive värdet å därtill nödigt virke — minst 16,000 à 18,000 kronor.

Vid den under 1924 å egendomen hållna förberedande uppskattningsförrättningen har domänintendenten i samråd med vederbörande skogsstatstjänstemän föreslagit, att av egendomen måtte försäljas huvudgården antingen i en eller två lotter samt var för sig torpen Alebo och Smedjebacken, ävensom att den återstående delen av hemskiftet, huvudsakligen skog, jämte skiftet Stolpahagen och skiftet å Kroksjömarken måtte bibehållas i kronans ägo, vilket förslag underställdes domänstyrelsens prövning innan saluvärderingen därav ägde rum. Sedan ytterligare yttranden i anledning av nämnda förslag av domänstyrelsen infordrats från domänintendenten och skogsstatstjänstemännen, återställdes handlingarna i ärendet med styrelsens skrivelse den 12 december 1924 till länsstyrelsen för uppskattningsförslagets skyndsamma fullföljande och fullbordande.

Med anledning härav har länsstyrelsen låtit verkställa ägostyckning å egendomen i huvudsaklig överensstämmelse med berörda förslag och har under 1925 uppskattningsförrättningen fullbordats. Enligt uppskattningsmännens förslag borde av egendomen försäljas följande tre områden med nedan nämnda saluvärden, nämligen:

Litt. å ägostycknings-kartan	Vid ägostyckningen åsatt mantal	Benämning	Areal hektar	Saluvärde kronor	
				å växande skog	Summa
Ab	0.18	Huvudgården	25.324	2,348.—	13,940
Ac	0.05				
Ad	0.05	Alebo	7.138	658.70	3,500
Ae	0.05	Smedjebacken	7.47	653.80	3.300

Lotten litt. Ac, som är obebyggd, har på grund av storlek, läge, beskaffenhet och möjligheter i trakten till arbetsförtjänst ej ansetts lämplig att bebyggas till eget hem utan har därför föreslagits, att nämnda område måtte förenas med lotten litt. Ab till ett jordbruk, varå en familj kunde påräkna sin bärgning utan att vara beroende av arbete å annat håll. Som spekulant å dessa lotter har anmält sig egendomens arrendator Axel Johansson och har lotternas försäljning till honom förordats, då han under sin arrendetid — sedan 1923 — med energi och intresse under svåra förhållanden arbetat på gårdens förbättring.

Enligt om huvudgården gällande arrendeavtal har från arrendet undantagits två rum och kök jämte vind i boningshus vid egendomen, vilka innehavas av 89-åriga Aurora Aurell, som jämte sina systrar tidigare innehaft besittningsrätten till hela egendomen; och har arrendatorn tillförbundits att årligen för hennes räkning, om hon så påfordrade, utan ersättning hugga och hemforsla 4 famnar lövved och 4 famnar barrved från egendomens skog. Aurora Aurell hade tillbragt största delen av sin levnad vid gården och vore varmt fästad vid denna. Spekulanten å huvudgården, förenämnde Johansson, har i anledning av en av Aurora Aurell gjord ansökning för sin del förklarat sig villig att låta henne till döddagar i manbyggnaden bebo två rum och kök samt disponera en vid egendomen befintlig gammal bodbyggnad jämte vedbod. Förbehåll härom borde göras vid försäljningen. Uppskatt-

ningsmännen hava härjämte på grund av Aurora Aurells ansökning förordat, att hon måtte från kronans del av egendomens skog tillerkännas nödig vedbrand, allt under förutsättning att hon städse hölle vårdarinna.

Västergötlands fornminnesförening har anhållit, att nyssberörda bodbyggnad, som vore av egendomlig konstruktion och hade kulturhistoriskt intresse, måtte undantagas vid huvudgårdens försäljning för att efter Aurora Aurells död flyttas till Skara och förläggas bland föreningens där samlade äldre byggnader. Då huset vore gammalt och egendomligt samt opraktiskt konstruerat, hade det för huvudgården ringa eller intet värde; och hava uppskattningsmännen tillstyrkt ansökningen.

Som spekulant å lotten litt. Ad har anmält sig Nils Rickardsson, son till lottens nuvararande ålderstigna innehavare, Emma Johansson, vilken jämte sin man i 31 år brukat lotten. Rickardssons ansökning om förvärv av lotten har tillstyrkts av uppskattningsmännen.

Lotten litt. Ae har nuvarande innehavaren Karl Svenningsson, som brukat lotten i sex år, anhållit att få köpa, vilken ansökning jämväl tillstyrkts.

I ansökning till domänstyrelsen har Svenningsson sedermera framhållit, att han i anseende till åkerjordens dåliga beskaffenhet och åbyggnadens förfall ansåge torpets saluvärde väl högt, till stöd varför bifogades intyg av nämndemannen Johan Augustsson, som tidigare brukat torpet, samt hemställt, att samma värde måtte nedsättas till 3,000 kronor. I anledning härav har domänintendenten meddelat, att intygsgivaren måste sakna kännedom om storleken och värdet av den torpet tilldelade skogsmarken med därå växande skog, vadan intyget saknade värde i saken.

Det uppgjorda förslaget har icke föranlett någon erinran från *länsstyrelsens* sida.

Överjägmästaren har icke haft annat att erinra mot förslaget än att han ansett, att, då vedskogen å lotten litt. Ab till stor del utgjordes av värdefull lövskog, densamma bort värderas efter 4 kronor per kubikmeter i stället för såsom skett efter 3 kronor, i följd varav lottens skogsvärde borde höjas med 294 kronor. I fråga om de återstående delarna av egendomen, lotterna litt. Aa 1, Aa 2, Af och Ag, har överjägmästaren hemställt, att desamma måtte i kronans ägo bibehållas och såsom kronopark ställas under skogsstatens förvaltning.

Sedermera har köpeanbud å lotten litt. Ab + Ac inkommit från verkmästaren Carl Andersson, som uppgivits vara född vid gården och under uppväxttiden hava arbetat hos sina därstädes bosatta föräldrar. I över ansökningen avgivna yttranden hava domänintendenten, landsfiskalen i orten och länsstyrelsen föreslagit, att lotten måtte utbjudas å offentlig auktion.

Vidare har ansökning inkommit om förvärv av lotten litt. Af, skiftet Stolpahagen, från järnvägstjänstemannen J. H. Andersson, Tibro, för att av skiftet bereda hem åt dennes föräldrar. Domänintendenten har i anledning av ansökningen framhållit, att området låge i omedelbar närhet av egendomens skogsmark, att området till största delen vore beväxt med mycket vacker lövskog och att området enligt det uppgjorda förslaget skulle bibehållas åt kronan; och har domänintendenten förty avstyrkt ansökningen. Av

samma skäl har länsstyrelsen hemställt, att ansökningen måtte lämnas utan avseende.

I skrivelse den 11 december 1925 har *domänstyrelsen* underställt Kungl. Maj:ts prövning frågan om egendomens disposition. För egen del har styrelsen ej haft annat att erinra i anledning av det uppgjorda försäljningsförslaget än att saluvärdet å lotten litt. Ab syntes styrelsen i enlighet med överjägmästarens förslag böra höjas med 294 kronor, i följd varav saluvärdet för lotten litt. Ab + Ac i jämnat tal komme att utgöra 14,235 kronor. Styrelsen ansåge vidare, att köpare av nämnda lott borde åläggas hålla Aurora Aurell med nödig vedbrand under hennes återstående livstid. Då två spekulanter funnes till lotten och ingen av dem kunde åberopa någon företrädesrätt framför den andre, torde lotten lämpligen böra utbjudas å offentlig auktion. Lotterna litt. Ad och Ae torde försäljas enligt bestämmelserna i kungörelsen den 17 oktober 1913 (nr 271), varvid spekulanterna å dessa lotter enligt författningen finge anses berättigade till hembud å respektive lott. Skiftet Stolpahagen borde jämte egendomen i övrigt — häri inberäknad lägenheten Starbäck nr 4 — bibehållas åt kronan och förvaltas av skogsstaten.

Styrelsen ville i detta sammanhang framhålla, att vid det förhållande att länsstyrelsen låtit uppgöra fullständig ägostyckning å egendomen i enlighet med vad som föreslagits vid den förberedande uppskattningsförrättningen det ville synas, som om länsstyrelsen tolkat domänstyrelsens skrivelse av den 12 december 1924 som ett slutgiltigt beslut angående egendomens disposition. En sådan innebörd åt skrivelsen hade givetvis aldrig avsetts. Fastställelse å ägostyckningen hade ännu icke sökts.

I avvaktan på statsmakternas beslut i fråga om egendomens disposition hade domänstyrelsen ombesörjt egendomens skötsel och vård under ett år från den 14 mars 1926, under vilken tid Aurora Aurell finge bibehållas vid nuvarande förmåner å egendomen. Styrelsen hade för avsikt att till Västergötlands fornminnesförening försälja den i föreningens ansökning avsedda bodbyggnaden, att av föreningen disponeras efter Aurora Aurells död.

Enligt brev till länsstyrelsen den 8 oktober 1925 har kammarkollegium förordnat, bland annat, att hemmanet Starbäck nr 1 Nedre Nolgården och därunder lydande fiskeriet Starbäck nr 4, ett laxfiske, skulle i jordeboken överföras från kronoegendomar under enskild till kronoegendomar under allmän disposition.

Departementschefen.

Jag biträder uppskattningsmännens förslag i fråga om upplåtelser av områden från egendomen med de mindre jämkningar, domänstyrelsen ifrågasatt. Frågan om dispositionen av egendomen i övrigt torde jag senare få underställa Kungl. Maj:ts prövning. Jag hemställer nu, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att från kronoegendomen 1 mantal Starbäck nr 1 Nedre Nolgården och därunder lydande fiskeriet Starbäck nr 4, ett laxfiske, i Gustav Adolfs socken av Skaraborgs län må försäljas

dels omförmälda styckningslotten litt. Ab + Ac jämte kronans åbyggnad med undantag av förberörda gamla bodbyggnad å offentlig auktion till den högstbjudande enligt de i brevet den 29 maj 1874 stadgade villkor med tillträdesrätt för köpare den 14 mars 1927 och med förbehåll om rätt för Aurora Aurell att avgiftsfritt under sin livstid i manbyggnaden bebo två rum och kök samt disponera nämnda bodbyggnad jämte vedbod, vilken bodbyggnad det åligger köpare låta kvarstå, så länge den av Aurora Aurell innehaves, ävensom med skyldighet för köpare att hålla Aurora Aurell med nödig vedbrand under hennes återstående livstid, allt under förutsättning att hon städse håller vårdarinna,

dels ock lotterna litt. Ad och Ae var för sig enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar med hembudsrätt till lotten litt. Ad för Nils Rickardsson och till lotten litt. Ae för Karl Svenningsson.

12:o.

[12.] *Rikesätter nr 1 och 2 med Botorp nr 1 i Skaraborgs län.*

Sedan den period av 20 år, för vilken kronoegendomen $^3/_4$ mantal Rikesätter nr 1 och 2 med $^1/_4$ mantal Botorp nr 1 i Istrums socken av Skaraborgs län senast utarrenderats och därunder årliga arrendet utgått med 1,400 kronor, vartill kommer årlig byggnadssumma av 140 kronor, utlöpt den 14 mars 1922, har egendomen på grund av mellankommande omständigheter efter nämnda dag utarrenderats för ett år i sänder. Sålunda har egendomen utarrenderats för tiden 14 mars 1925—13 mars 1926, därvid betingats en arrendeavgäld av 1,650 kronor, inbegripet byggnadssumma, samt för därpå följande arrendeåret mot en avgäld av — förutom nybyggnadssumma — 2,075 kronor.

Under 1923 har å egendomen hållits uppskattningsförrättning. Av instrumentet över nämnda förrättning jämte övriga till ärendet hörande handlingar, däribland en av distriktslantmätaren Tor Hjertqvist 1922 från 1921 års laga skifteskarta utdragen karta över alla ägorna till egendomen med beskrivning, inhämtas bland annat följande.

Egendomen har undergått laga skifte, som blivit vederbörligen fastställt; och har egendomen vid skiftet tilldelats de å kartan upptagna ägoskiften, av vilka det med litt. Ea betecknade utgör Rikesätter nr 1 om $^3/_8$ mantal, det med litt. Eb betecknade Rikesätter nr 2 om $^3/_8$ mantal och de med litt. F betecknade skiftena Botorp nr 1. Egendomen, som är belägen 25 kilo-

meter från Skara och 3 kilometer från Remningstorps anhaltstation, har enligt ägobeskrivningen, oberäknat vägar, en sammanlagd areal av 281.038 hektar, därav 94.935 hektar tomt, åker och dylikt, 10.878 hektar äng, 170.749 hektar avrösningsjord och 4.476 hektar impediment. Över egendomen är framdragen Skara—Timmersdala järnväg.

I anledning av ansökning från innehavaren av det med kronan tillhöriga mannbyggnad och ladugård försedda torpet Stockebacken under egendomen, Anders Jonsson, vilken brukat torpet sedan ett 30-tal år tillbaka, hava uppskattningsmännen föreslagit försäljning av torpet med det område (del av Rikesätter nr 1 litt. Ea), som å kartan utmärkts med nr I (i rött) och avgränsats från angränsande hemmanet Botorp nr 1, litt. F å kartan, med svartprickad linje och av järnvägsområde, omgivna av ljusbrun färg. Området innehåller en areal av 30.135 hektar, därav 22.026 hektar åker, 2.085 hektar äng, 4.886 hektar avrösningsjord och 1.138 hektar impediment. Torpets saluvärde har uppskattats till 15,050 kronor, därav 3,376 kronor för växande skog.

Då de torpet Stockebacken närmast belägna ägorna av Botorp (litt. F^{I} å kartan) saknade dugligt boningshus, vars nybyggnad skulle draga en kostnad av 7,000 kronor, men hade ladugårdsbyggnad och för övrigt vore lämpligt till eget hem, och då den återstående eller södra delen av samma hemman (litt. F^{II} å kartan), som vore försedd med för dess brukande tillräcklig, kronan tillhörig åbyggnad, även lämpade sig till eget hem, hava uppskattningsmännen föreslagit ägornas försäljning i nämnda två lotter, å kartan utmärkta med nr II och III (i rött) och med gränserna markerade i ljusbrun färg.

Lotten nr II, varå finnas — förutom den kronan tillhöriga ladugårdsbyggnaden — boningshus och en stallbyggnad, tillhöriga ägaren till Remningstorps gård, Swen Wingqvist, innehåller en areal av 15.752 hektar, därav 14.310 hektar åker, 0.530 hektar äng, 0.230 hektar avrösningsjord och 0.682 hektar impediment. Lottens saluvärde har uppskattats till 7,600 kronor, därav 350 kronor för växande skog.

I anledning av ansökning av förenämnde Wingqvist, som tidigare innehaft kronoegendomen på arrende, att kronan måtte inlösa förut berörda honom tillhöriga boningshus och stallbyggnad å ägolotten i fråga har domänintendenten i särskilt yttrande föreslagit inlösen åt kronan av samma byggnader i nu befintligt skick, boningshuset för 200 kronor och stallet för 1,000 kronor. Domänintendenten har därvid framhållit, att husen för lottens åkerareal voro fullt tillräckliga och lämpligt inredda och så stora att, om det befunnes lämpligt, tillsammans med ägolotten skulle kunna brukas den intilliggande till försäljning från kronoegendomen Istrum Lillegården föreslagna lotten nr II om 6.924 hektar, vilken till följd av sitt läge vore svåravyttrad. För den händelse att lotten nr II av Botorp skulle säljas, vore det enligt domänintendentens mening lämpligt, att husen i fråga finge å lotten kvarstå, enär det visat sig att fullt bebyggd jord lätt funne köpare, under det att obebyggd mark vore svår att sälja, då de ännu höga byggnadspriserna avskräckte eventuella köpare. Saluvärdet för ägolotten, 7,600 kronor, borde ökas med inlösenbeloppet för byggnaderna, 1,200 kronor, till 8,800 kronor. Boningshuset vore äldre men kunde, om det torftigt underhölles, användas i många år.

Enligt sedermera träffat avtal hava omförmälda byggnader överlämnats till kronan för nyss angivna belopp och har egendomens arrendator förbundit sig att inom den 1 oktober 1926 hava utfört en del såsom nödiga ansedda

reparationsarbeten å byggnaderna mot en ersättning av 428 kronor. Med hänsyn till dessa förhållanden kommer saluvärdet för lotten att utgöra 9,228 kronor.

Den med nr III (Knektöga) i rött och med ljusbrun kantfärg å kartan betecknade lotten innehåller en areal av 18.119 hektar, därav 7.686 hektar åker, 0.537 hektar äng, 8.713 hektar avrösningsjord och 1.183 hektar impediment. Lottens saluvärde har uppskattats till 6,700 kronor, därav 1,580 kronor för växande skog.

Mot berörda förslag hava varken *länsstyrelsen* eller *överjägmästaren* haft något att erinra.

Med hänsyn till den från huvudgården jämförelsevis avlägsna belägenheten av torpet Nolåsen och den mindre goda åbyggnaden därå har inom domänstyrelsen ifrågasatts, huruvida torpet jämväl borde bliva föremål för frånsäljning dock med undantag av den intill järnvägen belägna mark därav, som kunde bliva erforderlig till upplagsplats för skogseffekter från kronans skogsmarker; och har styrelsen i anledning härav i skrivelse den 18 juli 1924 låtit anmoda uppskattningsmännen att, sedan till upplagsplats för nämnt ändamål erforderligt område vid järnvägen undantagits, verkställa saluvärdering av torpet Nolåsen med lämplig arrondering.

Av instrumentet över den sålunda påkallade kompletterande förrättningen, därvid såväl överjägmästaren som egendomens arrendator närvarit, inhämtades bland annat följande.

Förrättningsmännen hava enats om att föreslå arrondering av torpet Nolåsen, på sätt å egendomskartan angivits med ljusbrun kantfärg och nr IV (i rött). Samma område har en areal av 8.205 hektar, därav 2.828 hektar åker, 0.361 hektar äng och odlingsmark, 4.956 hektar avrösningsjord och 0.060 hektar impediment. Dess saluvärde har uppskattats till 2,393 kronor, därav 179 kronor för växande skog. Någon hembudsrätt kunde vid försäljningen ej ifrågakomma.

Då av torpets hus endast boningshuset vore användbart och då jorden vore ytterst svag och sedan åtskilliga år liggande i lägervall, emedan ingen brukare kunnat erhållas, ville uppskattningsmännen som sin mening framhålla såsom det mest ekonomiska att hela det skifte av $^1/_4$ mantal Botorp litt. F, varå torpet Nolåsen vore beläget, ställdes under skogsstatens förvaltning för att brukas tillsammans med angränsande till $^3/_8$ mantal Rikesätter litt. Ea hörande skogsmark.

Detta förslag har av såväl länsstyrelsen som överjägmästaren lämnats utan erinran.

I skrivelse den 15 januari 1926 har *domänstyrelsen* underställt detta ärende Kungl. Maj:ts prövning och därvid för egen del tillstyrkt förslaget om försäljning av förstberörda tre å kartan med nr I, II och III i rött angivna områden. Saluvärdet för lotten nr II borde i jämnat tal upptagas till 9,230 kronor.

Departementschefen. Jag biträder uppskattningsmännens, av domänstyrelsen tillstyrkta förslag om försäljning av lotterna I, II och III. Jag anser emellertid, att åtminstone försök bör göras att försälja jämväl lotten IV. Skulle det sedermera

visa sig, att något antagligt köpeanbud icke avgives å lotten, torde densamma kunna disponeras på sätt uppskattningsmännen föreslagit. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att ifrågavarande fyra å kartan med I, II, III och IV i rött angivna områden må vart för sig med ovan angiven areal från kronoegendomen $^3/_4$ mantal Rikesätter nr 1 och 2 med $^1/_4$ mantal Botorp nr 1 i Istrums socken av Skaraborgs län försäljas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar.

13:o.

[13.] *Istrum nr 1 Storegård och Istrum nr 2 Lillegård i Skaraborgs län.*

Sedan den senaste 20-åriga period, för vilken kronoegendomen 1 mantal Istrum nr 1 Storegård och $^1/_2$ mantal Istrum nr 2 Lillegård i Istrums socken av Skaraborgs län utarrenderats och därunder årliga arrendet för egendomen utgått med 1,710 kronor, vartill kommit årligt byggnadsbidrag av 170 kronor, utlöpt den 14 mars 1918, har egendomen efter nämnda dag på grund av mellankommande omständigheter upplåtits under kortare tidsperioder, senast för tiden 14 mars 1926—13 mars 1927 mot ett årligt arrende inklusive byggnadsbidraget av 2,080 kronor, som även betingats för nästföregående arrendeåret.

Under 1922 har å egendomen hållits uppskattningsförrättning. Av instrumentet över nämnda förrättning jämte övriga till ärendet hörande handlingar, däribland en av distriktslantmätare Tor Hjertqvist 1922 från 1921 års laga skifteskarta utdragen karta över alla ägorna till egendomen med beskrivning, inhämtas bland annat följande.

Egendomen har undergått laga skifte, som blivit vederbörligen fastställt; och har egendomen vid skiftet tilldelats de å kartan upptagna ägoskiften, av vilka de med litt. Ca betecknade utgöra Istrum Storegården och det med litt. Cb utmärkta skiftet Istrum Lillegården. Egendomen, som är belägen 18 kilometer från Skara samt 9 kilometer från Axvalls och 3 kilometer från Istrums järnvägsstationer, har enligt ägobeskrivningen, oberäknat vägar, en sammanlagd areal av 261.149 hektar, därav 131.652 hektar tomt, åker och dylikt, 21.941 hektar äng, 1.666 hektar odlingsmark, 97.623 hektar avrösningsjord och 8.267 hektar impediment. Över egendomen är framdragen Skara—Timmersdala järnväg.

Uppskattningsmännen hava tillstyrkt, förutom inlösen och ändring av en byggnad, uppförande av vissa nya byggnader vid torpen Furumon, Tyskerud och Motan för ett sammanlagt belopp av 15,700 kronor.

I anledning av ansökning från innehavaren av torpet Kvarnen under egendomen, Linus Johansson, vilken brukat torpet sedan 1901, hava uppskattningsmännen föreslagit försäljning av torpet med det område, som å kartan betecknats med nr I (i rött), och utmärkts med ljusbrun gräns mot egendomen i övrigt (del av Istrum Storegården litt. Ca). Området har enligt anteckning å kartan en areal av 15.543 hektar, därav 11.447 hektar åker, 2.51 hektar äng, 1.386 hektar avrösningsjord och 0.2 hektar impedi-

ment. Torpets saluvärde har uppskattats till 12,550 kronor, därav för växande skog 220 kronor.

Då det å kartan likaledes med en ljusbrun linje från egendomen i övrigt avskilda och med nr II (i rött) betecknade området (del av Istrum Lillegården litt. Cb) hade ett för egendomen olämpligt läge samt enligt uppskattningsmännens förmenande borde, ehuru obebyggt, lämpligen kunna bilda ett eget hem, hava uppskattningsmännen verkställt saluvärdering av detta område. Området har enligt anteckning å kartan en areal av 7.797 hektar, därav 6.924 hektar åker, 0.81 hektar äng och 0.063 hektar impediment; och har saluvärdet beräknats till 3,000 kronor.

Mot berörda förslag har varken *länsstyrelsen* eller *överjägmästaren* haft något att erinra.

Sedan med hänsyn till de förestående stora nybyggnadskostnaderna inom domänstyrelsen ifrågasatts, huruvida icke jämväl torpen Furumon och Tyskerud borde frånsäljas egendomen, har domänstyrelsen i skrivelse den 18 juli 1924 anmodat uppskattningsmännen att taga under förnyat övervägande frågan om försäljning av nämnda torplägenheter och därvid i varje fall uppgöra förslag till försäljning av Tyskerud med lämplig arrondering, varjämte, sedan ladugården å egendomen efter åskslag nedbrunnit den 11 september 1924, styrelsen föranstaltat om besiktning å egendomen för nybyggnad ävensom om upptagande till behandling av frågan, huruvida egendomen i stället för att återuppbyggas kunde i sin helhet finnas lämplig för bildandet av ytterligare egnahemslägenheter eller mindre jordbruk än vad i styrelsens nämnda skrivelse avsetts.

Av instrumentet över den sålunda påkallade kompletterande förrättningen, därvid såväl överjägmästaren som egendomens arrendator och innehavaren av torpet Tyskerud närvarit, samt av domänintendenten i ärendet avgivet särskilt yttrande inhämtas bland annat.

De alternativ för egendomens blivande disposition, som enligt domänintendentens och uppskattningsmännens mening kunde tänkas ifrågakomma, vore, om man bortsåge från vad som föreslagits i samband med 1922 års arrendeuppskattning, antingen att egendomen utarrenderades, sedan därifrån avskilts ytterligare områden till försäljning, eller ock att egendomen i sin helhet styckades till egna hem och småbruk eller ettdera. Beträffande det första alternativet borde vederbörlig hänsyn tagas till att den del av egendomen, som icke skulle försäljas, utan fortfarande utarrenderas, bleve för sitt ändamål lämplig. Sålunda borde tillses, att man ej till exempel genom frånskiljande av torp bleve nödsakad uppföra nya arbetarbostäder; ej heller borde arrendeområdet till den grad reduceras att redan befintliga hus bleve för stora för att kunna till fullo utnyttjas. Å andra sidan skulle givetvis mycket vara vunnet, om frånstyckningen kunde så ordnas, att ett nytt ekonomihus i det nedbrunnas ställe ej behövde göras större än att brandskadeersättningen försloge. I fråga om det andra alternativet vore att nämna, att efterfrågan på egna hem utan egentligt jordbruk vore synnerligen ringa i denna trakt, varför en eventuell styckning syntes böra i huvudsak avse bildandet av mindre jordbruk. Då småbruken även med hänsyn till egendomens konfiguration vart och ett borde hava en åkerareal av omkring 10 hektar, skulle egendomen kunna giva upphov till 12 à 14 småbruk,

varav flertalet utan erforderliga byggnader. Det torde med skäl kunna ifrågasättas, om det för närvarande vore möjligt att till rimligt pris avyttra så många småbruk i denna trakt. Belysande vore i detta fall en från innehavarna av ovannämnda tre torp till uppskattningsmännen från domänstyrelsen överlämnad skrivelse, i vilken de förklarade sig icke kunna uppträda som spekulanter, i händelse torpen skulle utbjudas till salu. Skulle småbruken utbjudas utan skog, bleve de än mer svårsålda. Därtill komme, att de nuvarande åbyggnaderna framme vid huvudgården i händelse av styckning bleve för stora och följaktligen måste ombyggas och delvis förflyttas för att kunna ekonomiskt utnyttjas. För övrigt vore redan grundarbetena för den nya ladugården av arrendatorn, helt säkert i god tro, påbörjade. Ett torp kunde emellertid utan olägenhet frånskiljas och borde i så fall med hänsyn till belägenhet och övriga omständigheter Tyskerud först komma i fråga. Vidare syntes utan olägenhet det avlägset belägna Tyskerudsskiftet kunna försäljas. Under förutsättning att de föreslagna markförsäljningarna komme till stånd, kunde ladugården avsevärt reduceras till sin storlek.

Uppskattningsmännen hava på grund härav enats om att föreslå, att från egendomen måtte försäljas, förutom förberörda med nr 1 och 2 betecknade områden, ytterligare *dels* torpet Tyskerud med det område, som å kartan betecknats med nr III (i rött) och utmärkts med ljusbrun gräns, med en areal av 17.026 hektar, därav 8.227 hektar åker, 2.792 hektar äng och odlingsmark, 5.962 hektar avrösningsjord och 0.045 hektar impediment; saluvärde 7,000 kronor, varav 1,282 kronor för växande skog, *dels och* det så kallade Tyskerudsskiftet eller det å kartan med nr IV (i rött) och ljusbrun kantfärg angivna området, som, obebyggt, innehåller en areal av 15.334 hektar, därav 10.990 hektar åker, 1.312 hektar äng och odlingsmark, 2.868 hektar avrösningsjord och 0.164 hektar impediment; saluvärde av 6,800 kronor, varav 658 kronor för växande skog. Torpet Tyskerud borde hembjudas innehavaren, som väl brukat torpet under 9 år.

Med anledning av ansökningar av torparen å Kvarnen om ny saluvärdering av torpet och av torparen å Tyskerud om förnyat arrende av detta torp hava uppskattningsmännen på domänstyrelsens anhållan anmodats att taga under förnyad prövning saluvärdet å torpet Kvarnen, att avgiva förslag till arrendevärde å nämnda torp, å Tyskerud och å Tyskerudsskiftet samt att ånyo yttra sig över torparens å Tyskerud ansökning att fortfarande få arrendera torpet. Sedan därefter boningshuset vid torpet Furumon nedbrunnit, har styrelsen föranstaltat om besiktning å egendomen, varvid, därest torpet ej borde på annat sätt disponeras, förslag skulle uppgöras till nybyggnad i den brunna byggnadens ställe.

Vid den förrättning, som på grund härav hållits den 8 juni 1925, har beträffande saluvärderingen av torpet Kvarnen föreslagits den ändring, att den däri beräknade arealen åker skulle minskas med ägofiguren nr 1887 om 0,25 hektar, vilken vore så starkt bemängd med järnoxid att växtlighet därå ej trivdes och därför borde hänföras till impediment. I följd härav har torpets saluvärde reducerats från 12,550 kronor till 12,300 kronor. Arrendevärdet å Tyskerudsskiftet har uppskattats till 250 kronor och har i övrigt icke ändring ansetts böra föreslås i tidigare gjorda värderingar. Innehavarna av torpen Kvarnen och Tyskerud hava i vid förrättningsinstrumentet fogade skrivelser numera förklarat sig villiga att till uppskattade värden inköpa sina respektive lägenheter.

I fråga om torpet Furumon hava uppskattningsmännen framhållit, att det för kronan vore förmånligast att försälja torpet i befintligt skick. Torpets saluvärde har uppskattats till 3,650 kronor. Torpets innehavare har emellertid förklarat, att han icke såge sig i stånd att uppträda som köpare av torpet.

Länsstyrelsen har icke haft något att erinra i anledning av de två senaste förrättningarna och har *överjägmästaren* ur skogsväsendets synpunkt icke haft något att anmärka mot försäljningen av torpen Kvarnen, Furumon, Tyskerud och Tyskerudsskiftet samt därvid framhållit, att det tvärtom med hänsyn till förbrukningen av virke från egendomen skulle vara synnerligen fördelaktigt, om torpen försåldes.

Med överlämnande av ärendet tillhörande handlingar har *domänstyrelsen* i skrivelse den 3 oktober 1925 underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning och därvid anfört, att styrelsen med hänsyn till att torparen å Furumon, vilken brukat torpet under ett flertal år, ej sett sig i stånd att inköpa torpet, icke velat ifrågasätta försäljning från egendomen av andra än här ovan berörda med I, II, III och IV betecknade områden. Domänstyrelsen har vidare föreslagit, att saluvärdet å lotten nr I skulle upptagas till 12,300 kronor.

I skrivelse den 15 januari 1926 har domänstyrelsen anfört, bland annat, följande.

Sedan styrelsen i skrivelse den 3 oktober 1925 gjort framställning om försäljning av vissa lägenheter från ifrågavarande kronoegendom, hade domänintendenten i länet under hand väckt fråga om uppdelning i lägenheter för försäljning av den egendomen tillhöriga beteshage, som gränsade intill Emten och Flämsjön.

Med anledning härav hade styrelsen anmodat länsstyrelsen att uppdraga åt domänintendenten att i samråd med vederbörande arrendeuppskattningsmän, jägmästare och lantmätare verkställa utredning och med det förslag, vartill densamma kunde föranleda, och eget utlåtande inkomma till styrelsen.

Med skrivelse den 22 december 1925 hade länsstyrelsen överlämnat den begärda utredningen jämte förslag i ämnet ävensom en av distriktslantmätaren Tor Hjertqvist 1925 upprättad karta över jordområdet i fråga.

Av dessa handlingar inhämtades bland annat, att det till försäljning ifrågasatta området utgjordes av näset mellan Flämsjön och Emten, bestående av en starkt sluttande rullstensås, beväxt med hassel och en samt med yngre al-, asp- och något ekskog och lämnande obetydligt bete. Då marken i dess nuvarande tillstånd hade föga värde för egendomen men till följd av ett naturskönt läge med fördel kunde försäljas för uppförande av sommarbostäder, hade uppskattningsmännen ansett det vara för kronan förmånligt, att området med rätt till väg försåldes. Området, som utgjorde del av Istrum nr 1 Storegård litt. Ca, innehölle 5.48 hektar, omfattande å Hjertqvists karta av 1922 över egendomen ägofigurerna nr 190—192 och del av nr 189. Området hade saluvärderats till 7,650 kronor, därav 3,261 kronor

14 öre för växande skog. Då flera anbud å området inkommit, hade uppskattningsmännen föreslagit dess försäljning efter auktion.

Länsstyrelsen hade ej haft något att erinra mot förslaget.

Vederbörande *överjägmästare*, som även hörts i ärendet, hade framhållit följande. Området vore beläget omkring 4 kilometer från närmaste järnvägsstation Istrum på Skara—Timmersdala järnväg och omkring 18 kilometer från Skara. För att området skulle bliva tillgängligt för allmänheten torde det vara nödvändigt att en för bil framkomlig väg anlades mellan Lerdala och Skara till en längd av 800 meter, vilken anläggning torde belöpa sig till omkring 2,000 kronor. Det torde kunna ifrågasättas, om det ej skulle vara fördelaktigast för kronan att anlägga denna väg, stycka området i villatomter och därefter sälja dem, i mån som köpare erhölles. Med hänsyn till de avsevärda kostnader och besvär, som därmed voro förenade, ansåge emellertid överjägmästaren i likhet med uppskattningsmännen det vara bäst att överlåta detta till den enskilda företagsamheten och att sålunda sälja området på en hand genom offentlig auktion, därvid dock försäljning *under* det uppskattade värdet icke borde ske.

För egen del biträdde domänstyrelsen uppskattningsmännens förslag om ifrågavarande områdes försäljning å offentlig auktion.

Mot det av domänstyrelsen i skrivelse den 3 oktober 1925 framlagda försäljningsförslaget har jag icke något att erinra. Jag anser mig ock kunna biträda det av domänstyrelsen i dess skrivelse den 15 januari 1926 framlagda förslaget. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, *Departementschefen.*

att från kronoegendomen 1 mantal Istrum nr 1 Storegård och $^1/_2$ mantal Istrum nr 2 Lillegård i Istrums socken av Skaraborgs län må försäljas

dels förenämnda med I, II, III och IV betecknade områden, vart för sig med ovan angiven areal, enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar,

dels ock förberörda område om 5.48 hektar å offentlig auktion under de i brevet den 29 maj 1874 stadgade villkor till den högstbjudande, med tillträdesrätt den 14 mars 1927 och med rätt till utfartsväg över stamfastigheten.

14:o

[14.] *Norr Salbo nr 5 litt. Eb i Västmanlands län.*

Genom beslut den 1 mars 1912 har Kungl. Maj:t förordnat, att skogsskiftet till förra fanjunkarbostället $^1/_2$ mantal Norr Salbo nr 5 i Väster-Färnebo socken av Västmanlands län skulle genom ägostyckning frånskiljas stamfastigheten samt från och med den 14 mars 1913 ställas under skogsstatens vård för att förvaltas såsom kronopark.

Vid ägostyckningsförrättningen har kronoparken betecknats med litt. Eb och åsatts 17/100 mantal.

Genom kontrakt den 16 och 23 mars 1920 har domänstyrelsen för 10 års tid, räknat från och med den 14 mars 1920, till lägenhetsinnehavaren Gust. Steiner upplåtit ett område av omkring 0.30 hektar av kronoparken mot en årlig avgäld av 30 kronor.

Steiner innehar med äganderätt en lägenhet av mindre omfattning, vilken är belägen invid allmänna landsvägen och angränsar förenämnda till honom utarrenderade område av kronoparken. Densamma är upptagen av boningshus, reparationsverkstad för åkdon samt en liten trädgårdstäppa.

Hos domänstyrelsen har Steiner, under framhållande att han för sin verksamhet vore i behov av ökat utrymme, anhållit att av kronoparken få inköpa ett område om cirka 0.50 hektar.

Området, vars belägenhet framgår av en handlingarna bifogad kartskiss, har av vederbörande jägmästare beräknats omfatta en areal av 0.49 hektar. Marken utgöres av stenblandat grus, bevuxen med 40—100-årig tallskog. Området har av jägmästaren åsatts ett värde av i runt tal 740 kronor, vilket belopp sökanden förklarat sig villig att erlägga.

Överjägmästaren tillstyrker försäljningen.

Jämväl *domänstyrelsen,* som i utlåtande den 19 januari 1926 underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning, har förordat försäljning av lägenheten.

Departementschefen.

Då jag icke har något att erinra mot ifrågavarande försäljning, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att ifrågavarande område om 0.49 hektar av 17/100 mantal Norr Salbo nr 5 litt. Eb i Väster-Färnebo socken av Västmanlands län må genom avsöndring frånskiljas fastigheten och med tillträdesrätt den 14 mars 1927 försäljas till Gust. Steiner för en köpeskilling av 740 kronor, att till länsstyrelsen i länet kontant betalas vid tillträdet, samt under villkor i övrigt, att köparen ensam vidkännes kostnaderna för avsöndring och lagfart samt övriga med köpet förenade utgifter.

15:o.

[15.] *Rista nr 1 i Jämtlands län.*

Den 20 december 1889 förordnade Kungl. Maj:t, att förra rustmästarbostället $^{9}/_{25}$ mantal Rista nr 1 i Undersåkers socken av Jämtlands län skulle från den 14 mars 1892 omhändertagas av skogsstaten för att förvaltas såsom kronopark. Den 29 december 1906 förklarade domänstyrelsen, att kronoparken skulle benämnas Rista.

Sagda kronopark omfattar två skiften, varav det ena är beläget söder om Undersåkersälven, det andra norr om samma älv. Ett inägoområde, omfattande södra delen av norra skiftet, har sedan den 14 mars 1892 varit upplåtet såsom bostadslägenhet till kronojägaren i dåvarande Undersåkers, sedermera Håckrens bevakningstrakt av Hallens revir.

Då nämnda lägenhet vore allt för stor för att upplåtas till kronojägaren, anmodade domänstyrelsen den 29 april 1919 vederbörande jägmästare att avgiva förslag till framtida disposition av densamma. Enligt av styrelsen sedermera meddelat beslut skulle dock lägenheten tillsvidare, så länge dåvarande innehavaren, kronojägaren J. Åström, kvarstode i sin tjänst, disponeras såsom förut. Förändring i dispositionen vore avsedd att äga rum 1927, då Åström beräknades avgå från sin kronojägarbefattning. Åström har emellertid erhållit avsked med pension från den 10 maj 1925, varefter den av honom innehavda befattningen indragits från den 1 juni samma år.

Sedan jägmästaren avgivit och genom överjägmästaren till styrelsen inkommit med infordrad utredning och därvid föreslagit försäljning av lägenheten tillsammans med lämplig del av kronoparkens skogsmark, hava av länsstyrelsen i Jämtlands län förordnade uppskattningsmän verkställt saluvärdering och arrendeuppskattning av förenämnda område.

Av värderingsinstrumentet jämte övriga ärendet tillhörande handlingar, varibland en av t. f. distriktslantmätaren G. Larsson över försäljningsområdets yttergränser 1925 upprättad karta med därå tecknad beskrivning, inhämtas, bland annat, följande.

Saluområdet, som är beläget cirka 1 kilometer öster om Hållands anhaltstation å stambanan Östersund—Storlien i en livligt frekventerad turistort, angränsar i söder Undersåkersälven (Indalsälven) och genomskäres i sina södra delar av allmänna landsvägen Östersund—Norge samt nämnda stambana. Belägenheten är särdeles förmånlig med goda tillfällen till avsättning av såväl jordbruks- som skogsprodukter, varför vid försäljning av området intresserade spekulanter icke torde komma att saknas.

Arealen omfattar, inägoområdet 26.72 hektar, varav 8.38 hektar tomt och åker, 1.67 hektar äng och 16.67 hektar gärdesbackar m. m., samt utmarksområdet 15.75 hektar, varav 14.45 hektar skogsmark och 1.30 hektar impediment. Sammanlagda arealen utgör sålunda 42.47 hektar.

Åkerjorden, i sydligt och öppet läge, utgöres av lättare, sand- och mullblandad lera, här och var av övervägande sand, av ganska god beskaffenhet. Ängsmarken och gärdesbackarna lämna tillfällen till tämligen goda beten och höfång.

Åbyggnaderna, som äro i gott och välvårdat skick, utgöras av bostads-

hus, ladugårdsbyggnad, hemlighus, kornlada, stolphärbrä, källare, badstuga, sommarladugård, brunn och fyra hölador.

Å gårdsområdet finnes därjämte en kronojägaren Åström enskilt tillhörig bostadsbyggnad med av staket omgärdad trädgård.

Skogsmarken är av icke vidare god beskaffenhet med öppet, delvis exponerat läge.

Ståndskogen består av kort och risig gran med insprängd björk. Huvudbeståndet tillhör V—VIII åldersklasserna. Därjämte finnes underväxt och yngre grupper i klasserna III—IV. Slutenheten är god. Medelkubikmassa cirka 65 kubikmeter per hektar.

Jägmästaren har föreslagit, att kronojägaren Åström sättes i tillfälle att av det till försäljning avsedda området förvärva ett mindre område omkring den Åström tillhöriga byggnaden och att från försäljningen undantages ett tomtområde för att reserveras till kronojägarbostad, då sådan i en framtid möjligen kunde bliva behövlig.

Överjägmästaren har anslutit sig till jägmästarens förslag men ansett, att tomtområde för kronojägarbostad icke borde undantagas, då han vid besiktning å stället icke funnit någon härför lämplig plats.

Uppskattningsmännen tillstyrka försäljning av området i ostyckat och nu befintligt skick. Vid försäljningen borde dock förbehåll göras för *dels* kronojägaren J. Åström för kvarstående av det honom enskilt tillhöriga bostadshuset samt för nyttjande av inom nuvarande inhägnad kring bostadshuset befintlig trädgård och av utfartsväg för honom och husfolk under hans och hans hustrus återstående livstid, mot erläggande till blivande ägare av lägenheten årligen inom februari månad av femton kronor, *dels ock* för Kungl. Maj:t och kronan för i Indalsälven tilläventyrs förefintlig rätt till del i de så kallade Ristafallen.

Enligt en handlingarna bilagd av domänstyrelsen upprättad promemoria har hela området saluvärderats till i runt tal 20,000 kronor. Årliga arrendeavgiften har uppskattats till 300 kronor.

Domänstyrelsen har av här förut åberopade skäl och då lägenheten syntes utan olägenhet kunna frånskiljas kronoparken, enär densamma icke vore behövlig för parkens skötsel eller av annan orsak syntes böra bibehållas i kronans ägo, tillstyrkt försäljningen på av uppskattningsmännen föreslagna villkor.

Departementschefen. Då icke heller jag finner anledning till erinran mot försäljningsförslaget, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att från $^{9}/_{25}$ mantal Rista nr 1 i Undersåkers socken av Jämtlands län må avsöndras och å offenlig auktion till den högstbjudande på de i brevet den 29 maj 1874 omförmälda villkor, med tillträdesrätt den 14 mars 1927 och med av uppskattningsmännen föreslagna förbehåll, försäljas förberörda, å den i ärendet företedda av t. f. distriktslantmätaren Larsson upprättade kartan angivna område.

16:o.

[16.] *Rätanbyn nr 2 i Jämtlands län.*

Den 19 februari 1892 förordnade Kungl. Maj:t, att indragna fältväbelbostället $^{7}/_{24}$ mantal Rätansbyn nr 2 i Rätans socken av Jämtlands län skulle från och med den 14 mars 1894 i sin helhet ställas under skogsstatens omedelbara vård och förvaltning.

Vid upprättandet 1914 av hushållningsplan för bostället utmark upptogs såsom ett särskilt block av parken ett område av cirka 36 hektar, som är beläget fullständigt skilt från den övriga parken (å handlingarna i ärendet vidfogad situationskarta betecknat med röd färg). Då området i fråga huvudsakligen består av inägor med tillhörande hagmark, har fråga uppstått om försäljning av detsamma, varför domänstyrelsen föranstaltat om fastighetens värdering genom domänintendenten i Västmanlands m. fl. län med biträde av vederbörande jägmästare och uppskattningsmän.

Av därvid upprättat instrument och övriga handlingar i ärendet, däribland en av distriktslantmätaren N. Odelberg 1925 över området upprättad karta framgår, bland annat, följande.

Saluområdet har fördelats i tvenne lotter, Görntorpet och Schröderstorpet, med följande arealer:

	Åker hektar	Produktiv skogsmark hektar	Impediment hektar	Summa hektar
Görntorpet	3.156	9.136	1.413	13.705
Schröderstorpet	5.359	10.023	7.083	22.465
	8.515	19.159	8.496	36.170.

Lotternas totalareal är angiven enligt av vederbörande distriktslantmätare lämnad uppgift.

För Görntorpet har beräknats ett arrendebelopp av 150 kronor och för Schröderstorpet 200 kronor.

Efter viss reducering av värdet av skogsmarken, impedimenten och den växande skogen anser domänstyrelsen torpen hava saluvärden av, Görntorpet 4,400 kronor och Schröderstorpet 5,400 kronor.

Uppskattningsmännen föreslå, att hembudsrätt må tillkomma nuvarande torparen å Görntorpet, Anton Wåhlén, vilken sedan 1919 innehaft lägenheten och före honom hans fader allt sedan 1898, samt nuvarande torparen å Schröderstorpet, Thure Persson, vilken innehaft lägenheten sedan 1909.

Länsstyrelsen har ej något att erinra mot försäljningen av ifrågavarande tvenne lägenheter.

Domänstyrelsen har förordat försäljningarna.

Departementschefen.

Även jag finner mig kunna förorda, att kronan avhänder sig området i fråga, och hemställer jag alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att från $^{7}/_{24}$ mantal Rätansbyn nr 2 i Rätans socken av Jämtlands län må frånskiljas ovan omförmälda lägenheterna Görntorpet och Schröderstorpet om respektive 13.705 och 22.465 hektar samt att lägenheterna må med därå befintliga kronan tillhörande byggnader var för sig försäljas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar, med rätt för nuvarande arrendatorerna att erhålla hembud å respektive ägolotter.

Statsrådets övriga ledamöter instämma i vad departementschefen hemställt uti de under 1:o—16:o här ovan antecknade ärenden.

Hans Maj:t Konungen lämnar bifall till vad departementschefen hemställt samt förordnar, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Hugo Nordlander.

Stockholm, Isaac Marcus' Boktryckeri-Aktiebolag, 1926.